Nr 256.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa grupper av befattningshavare; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler följande frågor om pensionsrätt i statens pensionsanstalt, nämligen

dels, efter samråd med chefen för socialdepartementet, fråga om delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa sjukgymnaster ävensom fråga om beredande av familjepensionsrätt i anstalten för vissa befattningshavare vid polisväsendet,

dels ock, efter samråd med chefen för ecklesiastikdepartementet och t. f. chefen för handelsdepartementet, fråga om beredande av delaktighet i statens

pensionsanstalt för hovkapellets medlemmar och pensionsanstaltens övertagande av hovkapellets pensionsinrättnings tillgångar och förbindelser.

Chefen för finansdepartementet anför därvid följande:

1. Delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa sjukgymnaster.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 22 maj 1930 dagtecknad skrift anhöll *legitimerade sjukgymnasters centralråd,* representerande från gymnastiska centralinstitutet, J. Arvedsons gymnastikinstitut och sydsvenska gymnastikinstitutet utexaminerade sjukgymnaster, om vidtagande av åtgärd för beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för i viss allmän eller enskild tjänst anställda sjukgymnaster.

I utlåtande den 3 juli 1930 tillstyrkte *medicinalstyrelsen* i viss utsträckning berörda framställning och anförde därvid följande:

Medicinalstyrelsen får tillstyrka vidtagande av det tillägg till § 60 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt den 31 december 1919 (nr 878), sådant detta författningsrum lyder enligt kungörelse den 29 juni 1928 (nr 257), att de rättigheter och skyldigheter, som stadgas i §§ 1—40 samt i §§ 60—68, må tillkomma jämväl sjukgymnast, som erhållit medicinalstyrelsens tillståndsbrev till utövande av sjukgymnastyrket och som av vederbörande chefläkare antagits till sjukgymnast vid länslasarett eller på likartat sätt anordnad sjukvårdsinrättning, vilken äges och helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som ej deltager i landsting. Då för dylika sjukgymnaster minimiårsavlöning icke fastställts i författning, skulle genom tillägg, som nyss nämnts, och med oförändrat innehåll av § 60 mom. 3 reglementet bliva gällande för befattning, varom nu är fråga, under det av medicinalstyrelsen såsom oeftergivligt ansedda villkoret, att befattningen på sätt i § 5 sägs reglerats av huvudmannen och pensionsanstalten bifallit huvudmannens framställning om befattningens förenande med pensionsrätt för innehavaren.

Statens pensionsanstalt avgav utlåtande i ärendet den 28 juli 1930 och åberopade därvid vad anstalten i yttrande den 6 juni 1930 anfört över av sakkunniga den 10 maj 1930 avgivet betänkande med förslag angående ordnande av sjukgymnastutbildningen i riket m. m. I berörda yttrande hade anstalten anfört, att goda skäl syntes föreligga för av de sakkunniga gjort uttalande, att samma pensionsrätt, som redan beretts sjuksköterskor i viss allmän och enskild tjänst, också borde beredas sjukgymnaster i enahanda anställning, därvid dock förutsattes pensionsrätt allenast för kvinnliga anställningshavare.

Jämväl *statskontoret* tillstyrkte i utlåtande den 16 oktober 1930 beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt för kvinnliga sjukgymnaster i överensstämmelse med vad som ifrågasatts av medicinalstyrelsen och pensionsanstalten.

Genom beslut den 19 maj 1933 fann *Kungl. Maj:t* förenämnda framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I en den 29 oktober 1935 dagtecknad skrift har *centralrådet* gjort förnyad framställning i ämnet, därvid centralrådet förklarat sig åsyfta pensionsrätt jämväl för manliga sjukgymnaster.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 14 november 1935, under åberopande av vad styrelsen anfört i förut återgivna yttrande av den 3 juli 1930, tillstyrkt bifall till centralrådets förnyade framställning.

Inom finansdepartementet har därefter upprättats en i januari 1937 dagtecknad *promemoria* i ämnet, avsedd att tjäna såsom grundval för ärendets fortsatta handläggning. I denna promemoria har ifrågasatts delaktighet i statens pensionsanstalt för kvinnlig sjukgymnast, anställd vid länslasarett eller på likartat sätt anordnad sjukvårdsinrättning, vilken äges och helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som ej deltager i landsting, även om inrättningen är att hänföra till sjukstuga, ävensom för dylik sjukgymnast vid för sjukgymnastik och massage inrättad poliklinik, vilken äges och helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som ej deltager i landsting, eller vid statsunderstödd vanföreanstalt, allt under förutsättning att befattningen för sjukgymnasten utgör huvudsaklig sysselsättning. Befattning såsom sjukgymnast skulle ej kunna förenas med pensionsrätt, om icke den dagliga arbetstiden i befattningen uppginge till minst fem timmar och slutårsavlöningen till minst 2,500 kronor, av statens pensionsanstalt beräknat värde å naturaförmåner däri inräknat. Tjänstepensionsunderlaget skulle vara detsamma som för sjuksköterskor, nämligen 1,560 kronor. Pensionsåldern skulle vara 60 år och för hel pension skulle erfordras 30 tjänstår. I anslutning till vad sålunda föreslagits har i förenämnda promemoria anförts i huvudsak följande:

Enär för befattning av förevarande slag minimiårsavlöning icke finnes fastställd i författning, kan reglementet för pensionsanstalten jämlikt i § 5 intagen huvudregel icke bliva gällande för nu avsedd sjukgymnast med mindre befattningen reglerats av huvudmannen och pensionsanstalten — sedan regleringen godkänts av Konungen eller den myndighet, som Konungen förordnar — bifallit huvudmannens framställning om befattningens förenande med pensionsrätt för innehavaren. I sitt yttrande den 3 juli 1930 med anledning av centralrådets tidigare framställning om pensionsrätt för sjukgymnaster uttalade medicinalstyrelsen, att villkoret om reglering av styrelsen ansåges såsom oeftergivligt. Det torde därför få anses uteslutet att, såsom fallet är beträffande de till pensionsanstalten anslutna läkarbefattningarna, medgiva undantag från berörda villkor för sjukgymnasterna. Då de anstalter, vid vilka de till erhållande av pensionsrätt ifrågasatta sjukgymnasterna äro anställda, jämlikt 5 § lagen den 22 juni 1928 (nr 302) om vissa av landsting eller kommun drivna sjukhus stå under tillsyn av medicinalstyrelsen, torde böra uppdragas åt medicinalstyrelsen att godkänna ifrågavarande reglering.

Enligt § 5 pensionsanstaltens reglemente äger Konungen att, då så prövas lämpligt, meddela närmare bestämmelser angående villkoren för reglerings godkännande. Sålunda har beträffande sjuksköterskebefattningar genom kungörelsen den 30 april 1920 (nr 236) föreskrivits villkor om viss kompetens hos befattningens innehavare vid regleringstillfället och genom kungörelsen den 30 juni 1936 (nr 462) stadgats vissa minimiförmåner i lönehänseende för åtnjutande av det genom kungörelse samma dag (nr 461) införda tjänstepensionsunderlaget 1,560 kronor. Då enligt 39 § sjukhusstadgan den 22 juni 1928 (nr 303) till sjukgymnast vid i stadgan avsedd inrättning ej må antagas annan än den, som erhållit medicinalstyrelsens tillståndsbrev till yrkets ut-

övande, och då de föreslagna pensionsbestämmelserna för sjukgymnast innefatta bestämmelse om viss minimiavlöning såsom förutsättning för pensionsrätt, torde för sjukgymnasternas del särskilda föreskrifter av berörda slag vara överflödiga. Det torde få förutsättas, att den godkännande myndigheten icke skall finna skäl eftergiva förstnämnda villkor för sjukgymnast, som är anställd vid inrättning, å vilken sjukhusstadgan ej är tillämplig.

Möjligheten till pensionsrätt ifrågasättes i promemorian böra begränsas till att avse endast kvinnliga sjukgymnaster. Detta främst av den anledningen, att enligt införskaffade uppgifter för närvarande icke synes finnas anställd någon manlig sjukgymnast, som uppfyller de för pensionsrätt eljest föreslagna villkoren. Enligt ifrågavarande uppgifter, som avse 119 sjukgymnaster, utgöra de manliga allenast 2. Beträffande den ene av dessa uppgives anställningen vara tillfällig. Den andre har sin huvudsakliga sysselsättning såsom gymnastiklärare.

Med den ifrågasatta omfattningen av pensionsrätten skulle denna komma att avse de sjukvårdsinrättningar, som omförmälas i § 60 mom. 1 a) pensionsanstaltens reglemente, med tillägg av därstädes undantagna sjukstugor och i § 60 mom. 2 omförmälda till sanatorier ej hänförliga sjukhus. Dock synes erforderligt, att därest sjukgymnaster, anställda vid i sistnämnda moment avsedda akademiska sjukhuset i Uppsala, i likhet med därstädes anställda sjuksköterskor skola anslutas till statens pensionsanstalt, detta sjukhus särskilt nämnes i reglementet. Utöver sjukgymnaster vid nyss angivna sjukvårdsinrättningar synas sjukgymnaster vid fristående polikliniker för sjukgymnastik ävensom statsunderstödda vanföreanstalter böra kunna bliva delaktiga i pensionsanstalten.

Med det föreslagna villkoret om viss minsta daglig arbetstid avses att från möjlighet till pensionsrätt utesluta sådana sjukgymnaster, för vilka befattningen icke utgör huvudsaklig sysselsättning. I det i ärendet åberopade, den 10 maj 1930 avgivna sakkunnigebetänkandet (sid. 24) uttalas, att erfarenheten givit vid handen, att 6 timmars dagligt arbete utgör en t. o. m. dryg arbetsdag för sjukgymnaster. Den föreslagna minimiarbetstiden av 5 timmar synes följaktligen knappast kunna anses vara för snävt tillmätt, för att vara förenlig med huvudsaklig sysselsättning. Den föreslagna minimiavlöningen för erhållande av pensionsrätt avses skola utgöra grund för det enhetliga tjänstepensionsunderlag, som föreslås, eller 1,560 kronor. Den jämlikt § 23 mot ett underlag av nämnda storlek svarande slutavlöningen uppgår till 2,340 kronor (tjänstepensionsunderlaget = $^2/_3$ av slutavlöningen), vilket belopp emellertid med hänsyn därtill att samtliga nu anställda sjukgymnaster äro placerade å »dyrorter», d. v. s. å orter som tillhöra andra ortsgrupper än ortsgruppen A, och i jämförelse med förhållandet mellan avlöning och pension för statliga befattningshavare med motsvarande placering synes vara för lågt för ett underlag å 1,560 kronor. För att icke utestänga alltför många från möjlighet till pensionsrätt föreslås emellertid ett endast obetydligt högre avlöningsbelopp som villkor för pensionsrätt.

Enligt föreliggande uppgifter äro vid här avsedda sjukvårdsinrättningar, utom vanföreanstalter, för närvarande anställda 108 sjukgymnaster, för vilka anställningen uppgivits utgöra huvudsaklig sysselsättning. Fördelningen av dessa befattningshavare efter arbetstid och avlöning framgår av nedanstående tabell.

I årsavlöningen har i förekommande fall inräknats dyrtidstillägg, beräknat värde av naturaförmåner samt inkomst av verksamhet, som synts följa med tjänsten, t. ex. poliklinisk verksamhet och särskilt arvode såsom instruktionsgymnast. Värdet av naturaförmånerna hava beräknats på grundval av ett

Årsavlöning Kr.	Arbetsvecka, timmar						Summa antal
	—23	24—29	30—35	36—41	42—47	48—	
—1,499	5	2	3	3	—	1	14
1,500—1,999	4	13	—	7	—	2	26
2,000—2,499	—	—	1	1	9	1	12
2,500—2,999	—	—	7	—	3	6	16
3,000—3,999	—	3	—	10	2	1	16
4,000—4,999	—	—	1	10	4	—	15
5,000—	—	—	—	5	1	3	9
Summa antal	9	18	12	36	19	14	108

antaget årligt värde av 600 kronor för kost, lyse och tvätt samt för bostad med värme $^1/_8$ av inkomsten i övrigt.

Av tabellen framgår, att pensionsrätten genast skulle kunna komma att omfatta ett antal av 53 sjukgymnaster och efter erforderlig löneförhöjning ytterligare 28, tillsammans således 81 gymnaster förutom de vid vanföreanstalterna anställda. Medräknas vanföreanstalternas sjukgymnaster synes man av de anförda siffrorna att döma under den närmaste tiden knappast behöva räkna med större anslutning än av 90 sjukgymnaster.

Medelslutavlöningen utgör för sjukgymnaster med minst 5 timmars daglig arbetstid 3,140 kronor. Om slutavlöningarna under 2,500 kronor ökas till detta belopp och samtliga löner därefter ersättas med sina motsvarigheter å ortsgruppen A tillhörande orter enligt den i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451, jfr 1925 nr 270) intagna löneplanen, erhålles ett genomsnittligt lönebelopp av 2,800 kronor, vilket belopp ligger något över 150 procent av 1,776 kronor, d. v. s. summan av en pension å 1,560 kronor och därå belöpande dyrtidstillägg. Det för sjuksköterskor införda tjänstepensionsunderlaget 1,560 kronor synes således icke behöva anses för högt för sjukgymnasternas vidkommande. Ej heller synes sjukgymnasternas löneställning kunna utgöra grund för något nämnvärt högre underlag än 1,560 kronor. Någon differentiering av sjukgymnasternas arbetsuppgifter, med åtföljande olikhet i löneställning synes icke förekomma, varför ett enhetligt tjänstepensionsunderlag synes vara att föredraga framför underlag, avpassade efter de av respektive huvudmän utmätta lönerna. Ej heller synas rådande olikheter i avseende å arbetstid utgöra något bärande skäl för ett avstående från de fördelar, som uppenbarligen äro förknippade med ett enhetligt tjänstepensionsunderlag:

Av de för närvarande anställda gymnasterna äro 27 tillförsäkrade pension, varav 13 med 55 års och 14 med 60 års pensionsålder. Det synes knappast finnas fog för att vid bestämmande av pensionsrätten i statens pensionsanstalt sätta pensionsåldern lägre än 60 år. Det för hel pension fordrade antalet tjänstår är för 22 av nyssnämnda 27 gymnaster sådant, att det kan intjänas från en anställningsålder av 30 år (för återstående 5 gymnaster förutsätter hel pension en anställningsålder av 25 år). Av nu anställda gymnaster med minst 5 timmars daglig arbetstid skulle drygt 60 procent kunna uppnå 30 tjänstår. En pensionsålder av 60 år synes sålunda vara väl förenlig med en tjänstålder av 30 år. En lägre pensionsålder än 60 år skulle däremot med tillfredsställande resultat endast låta sig förenas med en i motsvarande mån lägre tjänstålder.

Beträffande *pensionsavgiftens storlek* har i promemorian anförts följande:

På grundval av föreliggande uppgifter om födelse- och anställningsår har med tillämpning av dödlighetstabellen R 32 för kvinnor och en räntefot av 3.5 respektive 4 procent verkställts beräkning av erforderlig genomsnittsavgift. Denna avgift har därvid befunnits utgöra 18.6 procent av tjänstepensionsunderlaget vid förräntning efter 3.5 procent och 16.3 procent av underlaget vid förräntning efter 4 procent. En tredelning av kostnaderna på stat, huvudman och befattningshavare skulle således enligt denna beräkning leda till en årlig huvudmans- och befattningshavareavgift av 6.2 respektive 5.4 procent, således i båda fallen en högre avgiftssats än den för befattningshavare, tillhörande kap. VI i pensionsanstaltens reglemente, vanligen gällande avgiftssatsen, nämligen 5 procent. De beräkningar, som lett till sistnämnda avgiftssats hava baserats å ålderdomsförsäkringskommitténs dödlighetstabell för kvinnor och en räntefot av 4 procent. En på samma grundval verkställd beräkning leder för sjukgymnasternas del till en genomsnittlig totalavgift av 15.2 procent, vilken totalavgift motsvarar en avgiftssats, som endast obetydligt överstiger 5 procent. Då det icke synes billigt att för en enstaka grupp befattningshavare fastställa avgifter, som basera sig på andra dödlighets- och ränteantaganden än dem, som i sådant hänseende lagts till grund i fråga om tidigare till pensionsanstalten anslutna befattningshavaregrupper, synes därför för sjukgymnaster kunna ifrågasättas en avgiftssats av 5 procent.

Vid inordnande av nya befattningshavaregrupper i pensionsanstalten har staten i regel åtagit sig även en del av den pensioneringskostnad, som hänför sig till s. k. retroaktiv tjänstårsberäkning. Sålunda åtog sig staten för sjuksköterskornas vidkommande hälften av den del av ifrågavarande kostnad, som icke täcktes av befattningshavarens andel i engångsavgiften. Därest ett liknande åtagande kommer till stånd i fråga om sjukgymnasterna, erfordras visst tillägg till övergångsstadgandena till kap. VI i reglementet för pensionsanstalten.

I promemorian hava slutligen framlagts följande beräkningar av *kostnaderna* för genomförande av den ifrågasatta pensioneringen:

Om pensioneringen antages komma att omfatta 100 sjukgymnaster, skulle den på grundval av dödlighetstabellen R 32 för kvinnor och en räntefot av 3.5 procent beräknade årliga totalavgiften belöpa sig på 29,172 kronor. Härav skulle 15,600 kronor täckas av avgifter av huvudmän och befattningshavare, vadan det på staten ankommande årliga avgiftsbeloppet skulle uppgå till 13,572 kronor.

Under förutsättning att möjlighet till retroaktiv tjänstårsberäkning fullständigt utnyttjas skulle den totala engångsavgiften uppgå till 231,381 kronor, varav 83,600 kronor skulle utgöra statens andel. Engångsavgifterna grundlägga rätt till pension, beräknad med tillämpning av ålderdomsförsäkringskommitténs dödlighetstabell och 4 procent räntefot. Kapitalvärdet av de mot engångsavgifterna svarande pensionsförpliktelserna torde emellertid böra beräknas med tillämpning av förutnämnda dödlighets- och ränteantagande, vilket leder till ett kapitalvärde, som överstiger engångsavgiftssumman med 37,077 kronor.

För de först inträdande sjukgymnasterna kommer den beräknade årliga totalavgiften icke att räcka till. Detta på den grund, att deras anställningstid före inträdet i anstalten motsvaras av avgifter allenast i den mån anställningstiden infaller efter 30 års ålder. Kapitalvärdet av härigenom uppkommen brist uppgår till 19,539 kronor.

Om man tänker sig de å staten ankommande kapitalvärdena represente-

rade av eviga räntor, skulle statens kostnader för sjukgymnasternas pensionering i den antagna omfattningen motsvara ett årligt belopp å tillhopa 18,480 kronor.

Härtill skulle komma kostnaden för dyrtidstillägg, vilken vid nuvarande levnadskostnadsindex skulle motsvara ett på samma sätt beräknat årligt belopp å 5,400 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t efter upprättandet av förenämnda promemoria anbefallt *statens pensionsanstalt* att avgiva utlåtande i ärendet, har pensionsanstalten den 21 september 1937 avgivit dylikt utlåtande och därvid anfört huvudsakligen följande:

Vad som förekommit efter det pensionsanstalten den 28 juli 1930 yttrade sig rörande frågan om sjukgymnasternas pensionsrätt har icke givit anstalten anledning frångå sin då tillkännagivna principiella inställning till frågan, nämligen att intet vore att erinra mot att samma pensionsrätt, som redan beretts sjuksköterskor i viss allmän och enskild tjänst, också bereddes sjukgymnaster i enahanda ställning.

I fråga om pensionsrättens omfattning har legitimerade sjukgymnasters centralråd i den senast gjorda framställningen särskilt framhållit, att pensionsrätt av centralrådet åsyftades ej endast för kvinnlig legitimerad sjukgymnast utan även för manlig, och medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande den 14 november 1935 tillstyrkt bifall härtill. I den remissen vidfogade promemorian har emellertid pensionsrätten förutsatts begränsad till att avse endast kvinnliga sjukgymnaster. Av vad i promemorian härom anförts synes visserligen framgå, att något behov av pensionering av manliga sjukgymnaster för närvarande knappast föreligger. Då det dock icke torde kunna anses uteslutet, att sådant behov inom en nära framtid kan komma att göra sig gällande, och då pensionsrättens utsträckande redan nu till att omfatta jämväl manliga sjukgymnaster icke synes kunna komma att medföra nämnvärda statliga merkostnader eller olägenheter av annan art, har pensionsanstalten icke något att erinra mot att i den ifrågasatta pensionsrätten inbegripes såväl manliga som kvinnliga innehavare av sjukgymnastbefattningar. I detta sammanhang må framhållas, att för de statliga sjukgymnastbefattningarna vid serafimerlasarettet torde gälla, att pensionsrätt tillkommer såväl manliga som kvinnliga innehavare av befattningarna.

Mot förslaget i promemorian, att pensioneringen skulle omfatta jämväl sjukgymnaster, anställda vid polikliniker för sjukgymnastik eller vid statsunderstödda vanföreanstalter, finner pensionsanstalten intet vara att erinra.

Med anledning av vad i promemorian anförts rörande sjukgymnastbefattningen vid sjukhuset i Uppsala får pensionsanstalten såsom sin mening framhålla, att denna befattning bör inbegripas i pensioneringen.

Vidkommande pensionsålder, för hel tjänstepension erforderligt antal tjänstår samt tjänstepensionsunderlagets belopp innebär vad i promemorian föreslagits vissa avvikelser från vad pensionsanstalten i sitt yttrande den 6 juni 1930 härutinnan förutsatt. Med hänsyn till den motivering, som förebragts för dessa avvikelser, har emellertid pensionsanstalten intet att mot dem erinra.

Enligt promemorian skulle såsom villkor för pensionsrätt i reglementet föreskrivas, att den dagliga arbetstiden uppgår till minst 5 timmar och slutårsavlöningen till minst 2,500 kronor. Mot det föreslagna slutavlöningsbeloppet synes intet vara att erinra, under förutsättning att däri ej inräknas avlöning, som utgår i form av taxa. Däremot synes lämpligheten av att föreskriva en minsta daglig arbetstid av visst antal timmar kunna ifrågasättas.

Anses den föreslagna bestämmelsen om att befattningen skall utgöra huvudsaklig sysselsättning för befattningshavaren böra kompletteras med en bestämmelse om viss minsta arbetstid, torde det vara ändamålsenligare att föreskriva, att tjänstgöringsskyldigheten icke må understiga exempelvis 30 timmar i veckan.

Nu angivna särbestämmelser om villkor för pensionsrätt synas emellertid icke böra intagas i reglementet utan, bland annat för underlättande av eventuellt ifrågakommande ändringar, meddelas i särskild kungörelse angående villkor för godkännande av reglering enligt § 5 i reglementet, på sätt skett exempelvis beträffande vissa sjuksköterskebefattningar. Utfärdas sådan kungörelse, kan däri lämpligen den i promemorian berörda frågan om kompetensvillkoren för sjukgymnaster regleras.

Såsom i promemorian angivits har staten, då nya befattningshavaregrupper inordnats i pensionsanstalten, i regel åtagit sig en del av den pensioneringskostnad, som förorsakas av s. k. retroaktiv tjänstårsberäkning enligt § 6 i reglementet. Därvid har i allmänhet, då pensionsrätten varit beroende av att huvudman reglerat befattningen och gjort framställning om densammas förenande med pensionsrätt, såsom villkor för bidrag av staten bestämts en viss tidsfrist, inom vilken framställning om pensionsrätt skall hava gjorts. Anledningen härtill torde hava varit önskan att förmå huvudmannen att snarast bereda pensionsrätt för innehavare av befattning, som befunnits böra upptagas i anstalten. Det synes pensionsanstalten skäligt, att staten även i förevarande fall lämnar bidrag till pensioneringskostnaden enligt sålunda tidigare tillämpade grunder, varvid, under förutsättning att de nya pensionsbestämmelserna träda i kraft den 1 juli 1938, nyssnämnda tidsfrist lämpligen synes böra begränsas till den 1 januari 1941.

I avseende å vad i promemorian i övrigt anförts rörande reglering av sjukgymnastbefattningar, årsavgifter samt statens pensionskostnader har pensionsanstalten intet att erinra.

Medicinalstyrelsen har i förnyat utlåtande den 14 oktober 1937 förklarat sig icke hava något att erinra mot de av pensionsanstalten i nyss återgivna utlåtande den 21 september 1937 anförda synpunkterna.

Statskontoret har i utlåtande den 13 december 1937 anfört, att ämbetsverket icke hade annat att erinra emot vad pensionsanstalten anfört och föreslagit än att statskontoret icke funne sig för närvarande kunna tillstyrka, att pensionsrätt bereddes sjukgymnast vid akademiska sjukhuset i Uppsala. I sistberörda hänseende har statskontoret anfört följande:

I anledning av pensionsanstaltens förslag om pensionsrätt i anstalten för sjukgymnast vid akademiska sjukhuset i Uppsala vill statskontoret åberopa sitt utlåtande den 7 december 1935 i anledning av en framställning om pensionsrätt hos statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid ifrågavarande sjukhus.

Statskontoret erinrade härvid, att ämbetsverket i utlåtande den 26 november 1934 utgått ifrån att arbetare, anställda vid akademiska sjukhuset i Uppsala, närmast vore att anse som statliga anställningshavare och förty underkastade bestämmelserna i arbetarpensionsreglementet under i reglementet angivna villkor. Beträffande annan vid sjukhuset anställd personal ansåg statskontoret, att civila tjänstepensionsreglementet ej borde göras tillämpligt så länge den dåvarande förvaltningsorganisationen vid sjukhuset bibehölles. Vid sådant förhållande och då — om man utginge från att personalen ifråga vore att anse som statlig personal — en anslutning till statens

pensionsanstalt ej heller syntes kunna ifrågakomma, föreföile det statskontoret lämpligast att med avgörande av frågan om pensionsrätt för i framställningen avsedda tjänstemän tillsvidare finge anstå och att en pensionering i förekommande fall således liksom hittills finge ske genom hänvändelse till riksdagen.

Kungl. Maj:t fann sedermera genom beslut den 14 februari 1936 icke skäl vidtaga åtgärder för beredande av pensionsrätt åt i framställningen avsedd personal.

Även om det förhållandet, att vid akademiska sjukhuset i Uppsala anställda sjuksköterskor för närvarande åtnjuta pensionsrätt i statens pensionsanstalt, kan anses utgöra skäl för att jämväl tillerkänna nu ifrågavarande anställningshavare motsvarande pensionsrätt, finner sig statskontoret på här nu anförda grunder icke för närvarande kunna tillstyrka att sådan pensionsrätt beredes dem.

Departementschefen.

Med hänsyn till att vård genom sjukgymnastik först under senare år kommit till begagnande i större utsträckning inom den slutna sjukvården och då i anledning härav sjukgymnasternas anställningsförhållanden ännu icke vunnit full stadga, har det synts mig i viss mån tveksamt, huruvida pensionsrätt under statens medverkan ännu borde beredas dylika befattningshavare. Med den inom finansdepartementet upprättade promemorian, för vilken förut redogjorts, avsågs att utröna, huruvida genom viss avgränsning av pensioneringen och uppställande av vissa andra villkor pensioneringen kunde begränsas på sådant sätt, att icke önskvärda konsekvenser av medgivande av pensionsrätt kunde undvikas.

Statens pensionsanstalt och övriga i ärendet hörda myndigheter hava tillstyrkt, att pensionsrätt beredes sjukgymnaster i huvudsaklig överensstämmelse med innehållet i nämnda promemoria. Jämväl enligt min mening bör pensionsrätt medgivas i enlighet med sålunda uppdragna riktlinjer. I de delar pensionsanstalten föreslagit avvikelse från vad i promemorian ifrågasatts biträder jag i allt väsentligt pensionsanstaltens förslag. I fråga om omfattningen av pensionsrätten tillstyrker jag således, att densamma, i den mån så kan bliva aktuellt, får avse även manlig sjukgymnast. Beträffande de sjukvårdsinrättningar, som för nu ifrågavarande ändamål böra kunna vinna anslutning till pensionsanstalten, vill jag på av statskontoret anförda skäl föreslå den avvikelsen från pensionsanstaltens förslag, att akademiska sjukhuset i Uppsala icke inbegripes bland nämnda sjukvårdsinrättningar. Såsom pensionsanstalten föreslagit synas i särskild författning böra upptagas de särskilda villkor, som böra uppställas för godkännande av reglering av nu åsyftad befattning, avseende krav på legitimation såsom sjukgymnast ävensom fordran på viss minimiavlöning och viss omfattning av tjänstgöringen. Beträffande fordran i sistnämnda avseende förordar jag, med hänsyn till vad pensionsanstalten anfört, att densamma gives form av föreskrift, att tjänstgöringsskyldigheten skall uppgå till minst 30 timmar i veckan.

Vad pensionsanstalten anfört och föreslagit i fråga om medgivande av lindring av förekommande engångsavgift har icke heller givit mig anledning till erinran.

Sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författningsbestämmelser. Dessa torde böra träda i kraft den 1 juli 1938.

2. Familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid polisväsendet.

Enligt 1 § lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket skall riket vara indelat i polisdistrikt. Stad, så ock köping, som enligt särskild bestämmelse är pliktig bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, skall utgöra särskilt polisdistrikt. Sådan skyldighet föreligger i fråga om alla köpingar, för vilka köpingsbrev utfärdats efter år 1864. I övrigt skall landsfiskalsdistrikt eller del därav, bestämd i den ordning, som i lagen närmare angives, utgöra polisdistrikt. Dylikt polisdistrikt, som sålunda kan omfatta äldre köping, har i det följande benämnts *egentligt landsbygdsdistrikt*. Enligt 3 § samma lag må till förstärkning av den för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet avsedda polispersonalen inom visst landstingsområde polismän anställas för landstingsområdet.

Enligt 8 § omförmälda lag är polisdistrikt pliktigt att skäligen avlöna de fjärdingsmän, ordningsmän eller andra polismän, vilka jämlikt 2, 4, 5 eller 6 § skola finnas anställda i distriktet, samt de övriga befattningshavare, som för polisverksamhetens upprätthållande äro erforderliga, att med skälig pention förse innehavare av befattning, som är av stadigvarande beskaffenhet och av vilken befattningshavaren kan antagas bliva helt sysselsatt (ordinarie befattning), samt att, då befattningshavare avlidit i följd av skada, som åsamkats i tjänsten, till hans änka och barn utgiva skäligt familjeunderstöd ävensom till dödsboet utbetala skälig begravningshjälp. Motsvarande skyldigheter åvila landsting i fråga om landstings polispersonal.

Statsbidrag utgår enligt 15 § 2 mom. med halva kostnaden för avlöning av befattningshavare, vilken anställts för landstingsområde eller som i egentligt landsbygdsdistrikt innehar eller uppehåller ordinarie befattning. Efter enahanda grund utgiver statsverket bidrag till landstings eller egentligt landsbygdsdistrikts kostnad för familjeunderstöd och begravningshjälp. Till kostnaden för avlöning av den, som i polisdistrikt av nyss berört slag innehar eller uppehåller icke ordinarie befattning, bidrager statsverket med en femtedel. I 15 § 3 mom. stadgas, att ordinarie befattningshavare, vilken anställts för landstingsområde eller i egentligt landsbygdsdistrikt, må pensionsförsäkras i statsanstalt enligt vad därom finnes särskilt stadgat. Vill landsting eller polisdistrikt som nyss nämnts på annat sätt ombesörja pensionering av sådan befattningshavare, bidrager statsverket med en tredjedel av utgående pension.

Stad, ävensom köping, som själv bekostar sitt polisväsen, äger regelmässigt icke åtnjuta statsbidrag till polispersonalens avlöning och pensionering.

Genom kungörelse den 6 juni 1925 (nr 173) fogades till reglementet för statens pensionsanstalt såsom kap. VIII särskilda bestämmelser angående befattningshavare vid polisväsendet. Bestämmelserna öppna möjlighet för landsting samt polisdistrikt, till vars polisväsen statsbidrag utgår jämlikt 15 § 2 mom. lagen om polisväsendet i riket (d. v. s. egentligt landsbygdsdistrikt), att genom anslutning till anstalten ordna tjänstepensionering men däremot icke familjepensionering för sina ordinarie befattningshavare. Enligt uppgift från statens pensionsanstalt har icke något landsting begagnat denna möjlighet. Städerna, vilka alltid bilda eget polisdistrikt, ävensom de köpingar, som själva bekosta för köpingen erforderlig polispersonal, kunna icke för polispersonalens pensionering ansluta sig till statens pensionsanstalt.

För utrönande av i vilken omfattning personalen vid polisväsendet i riket fått sin pensionsfråga ordnad, har en summarisk undersökning verkställts inom finansdepartementet. Härvid har befunnits, att av rikets 116 städer 37 stycken — företrädesvis de största — hava egna pensionskassor, i vilken även polispersonalen är delaktig. Denna av städerna själva omhänderhavda pensionering avser för polispersonalen såväl tjänste- som familjepension utom i två städer, där polispersonalen tillförsäkrats endast tjänstepension. Dessa två städer hava emellertid genom anslutning till svenska personal-pensionskassan berett sin polispersonal även familjepension. Av rikets övriga 79 städer äro 2 anslutna till svenska personal-pensionskassan och 56 till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa, varigenom dessa 58 städers polispersonal tillförsäkrats såväl tjänste- som familjepension. I återstående 21 städer är personalen icke ansluten till någon pensionskassa. Av rikets köpingar äro 21 anslutna till Sveriges kommunalanställdas pensionskassa för fullständig pensionering av polispersonalen.

Hela antalet egentliga landsbygdsdistrikt, i vilka finnes ordinarie befattning och som sålunda kunna ansluta sig till statens pensionsanstalt, kan uppskattas till mellan 1,000 och 1,100 med något mer än 1,300 ordinarie befattningar. Av dessa distrikt hava hittills 628 vunnit anslutning till statens pensionsanstalt för sammanlagt 911 befattningar. Tjänstepensionsunderlaget utgör i medeltal 1,840 kronor. Av de distrikt, som icke — trots möjlighet därtill — anslutit sig till pensionsanstalten, hava 13 med 22 ordinarie befattningshavare ingått i svenska personal-pensionskassan eller Sveriges kommunalanställdas pensionskassa för såväl tjänste- som familjepension. Delaktiga i familjepensionshänseende i någon av dessa kassor äro även polismän i två landsbygdsdistrikt, som för tjänstepensioneringen anslutit sig till statens pensionsanstalt. Övriga polisdistrikt av nu ifrågavarande kategori eller alltså sådana, som kunnat ansluta sig till statens pensionsanstalt, hava icke vidtagit särskild åtgärd för polispersonalens pensionering, i anledning varav nära en tredjedel av dessa distrikts personal saknar ordnad pensionering. Anledningen härtill torde i många fall vara, att nuvarande ordinarie befattningshavare uppnått sådan ålder, att deras anslutning till statens pensionsanstalt skulle medföra alltför betungande engångsavgifter.

I en till chefen för socialdepartementet ställd, den 20 januari 1933 dagtecknad skrift har *svenska polisförbundet* gjort framställning i syfte att genom statens försorg åtgärder måtte vidtagas för beredande åt polismännen av familjepensionsrätt.

Statskontoret har med utlåtande den 11 augusti 1934 överlämnat yttranden från svenska stadsförbundet och landskommunernas förbund.

Svenska stadsförbundet har funnit föga påkallat att för städernas del införa lagstiftning om obligatorisk familjepensionering för polismän, enär städerna utan att dylik lagstiftning förelegat i allt större utsträckning genomfört familjepensionering även för polismännens del.

Landskommunernas förbund har ansett, att familjepensionering för polismän icke borde göras obligatorisk genom lagstiftning men att å andra sidan de polismän, som önskade att själva ordna sin familjepensionering, genom åtgärd från samhällets sida borde beredas möjlighet härtill i samband med tjänstepensioneringen.

I anslutning till förslag av *statens pensionsanstalt* i utlåtande den 11 oktober 1934 har Kungl. Maj:t den 5 november 1935 anbefallt pensionsanstalten att *dels* inkomma med utlåtande och förslag till de bestämmelser, som erfordras i syfte att möjliggöra för landsting och polisdistrikt, som avses i 1 § 1 mom. tredje stycket i lagen om polisväsendet i riket (egentligt landsbygdsdistrikt), att bereda familjepensionsrätt i pensionsanstalten för ordinarie befattningshavare vid polisväsendet, som anställts för landstingsområdet eller i polisdistriktet och vilken vunnit delaktighet i pensionsanstalten i tjänstepensionshänseende, *dels ock* avgiva utlåtande beträffande frågan, huruvida samt i så fall under vilka förutsättningar och enligt vilka närmare grunder familjepensionsrätt i pensionsanstalten må efter framställning av vederbörande polisdistrikt kunna beredas jämväl annan befattningshavare vid polisväsendet än nyss sagts.

I enlighet härmed har statens pensionsanstalt den 30 december 1935 inkommit med förnyat utlåtande i ärendet jämte förslag till vissa ändringar i anstaltens reglemente. Anstalten har därvid framhållit, att det varit en ledande princip för anstalten, att däri delaktiga befattningshavare skulle vara tillförsäkrade såväl tjänste- som familjepension, och i enlighet härmed tillstyrkt, att för framtiden polismäns anslutning till anstalten skulle vara obligatoriskt förbunden med familjepensionsrätt. Anstalten har däremot ansett sig böra avstyrka, att möjlighet beredes polisdistrikt att ansluta sig till anstalten enbart för familjepensionering.

I sitt utlåtande har anstalten inledningsvis redogjort för de i dess reglemente förefintliga reglerna om polismäns tjänstepensionering. Av denna redogörelse inhämtas i huvudsak följande:

Tjänstepensionsunderlaget utgör $^2/_3$ av den för vederbörande befattning fastställda högsta avlöningen (eventuella ålderstillägg således inräknade). Även värdet av naturaförmåner skall medräknas, och härvid uppskattas enligt bestämmelse i reglementet värdet av fri bostad med bränsle till $^1/_8$ av övriga löneförmåner.

Pensionsåldern är 60 år, men efter tillstånd från länsstyrelsen kan

befattningshavare medgivas rätt att kvarstå i tjänst högst fem år efter nämnda ålder.

För hel tjänstepension (= tjänstepensionsunderlaget) vid avgång efter uppnådd pensionsålder fordras 30 tjänstår. Är tjänstårens antal mindre än 30, avkortas pensionen proportionellt mot antalet felande tjänstår; räknar befattningshavaren vid avgången mindre än 10 tjänstår, beräknas dock pensionen försäkringstekniskt, vilket i allmänhet innebär en något starkare avkortning av densamma.

Reglementet innehåller även bestämmelser om att befattningshavaren vid vissa fall av sjukdom och invaliditet är skyldig avgå före pensionsåldern, varvid genast börjande tjänstepension kan erhållas.

En i anstalten delaktig befattningshavare, som utan att vara berättigad till genast börjande tjänstepension lämnar sin befattning, har rätt till s. k. uppskjuten tjänstepension, motsvarande såväl de av honom själv som de av staten och huvudmannen redan erlagda pensionsavgifterna. Sådan pension börjar utgå vid pensionsåldern eller vid dessförinnan inträffad varaktig oförmåga till arbete.

Från och med inträdet i pensionsanstalten och intill befattningshavarens avgång ur tjänst erläggas årliga pensionsavgifter. Huvudmannen (polisdistriktet respektive landstinget) erlägger i avgift 4 % av befattningens tjänstepensionsunderlag, och befattningshavarens avgift uppgår till samma belopp. Dessa årsavgifter beräknas tillhopa täcka allenast ungefär två tredjedelar av tjänstepensionskostnaden; resten bäres av staten.

Har befattningshavare vid tidpunkten för befattningens anmälan till delaktighet i anstalten överskridit 30 års ålder, kan fråga uppkomma om tillgodoräknande i pensionshänseende jämväl av tidigare tjänstgöring. Sådan retroaktiv tjänstårsberäkning är obligatorisk, och det ankommer på anstalten att — i enlighet med närmare föreskrifter i reglementet — bestämma den tid, som skall tillgodoräknas. För denna tjänstårsberäkning har huvudmannen att erlägga engångsavgift, som till en del kan uttagas hos befattningshavaren genom årliga löneavdrag, från vilka befattningshavaren dock kan erhålla befrielse mot en häremot svarande minskning i pensionen. Engångsavgiften må av huvudmannen erläggas genom lika annuiteter under högst 30 år.

Anstalten kan vid bestämmande av genast börjande tjänstepensions belopp under vissa förhållanden tillgodoräkna befattningshavare jämväl eventuell tjänstetid i icke ordinarie befattning vid polisväsendet.

Å tjänstepension från anstalten utgår för närvarande av statsmedel dyrtidstillägg enligt samma grunder som de för f.d. befattningshavare i statens tjänst gällande.

Pensionsanstalten har därefter lämnat följande sammanfattning av de bestämmelser, som vid tillämpning av de allmänna grunderna i anstaltens reglemente skulle i familjepensionshänseende bliva gällande för nu ifrågavarande polismän:

Familjepensionsrätt tillkommer — dock med vissa inskränkningar, om befattningshavaren vid äktenskapets ingående led av sjukdom eller överskridit 65 års ålder — befattningshavarens efterlevande änka och arvsberättigade egna barn.

Pension utgår till änka, så länge hon lever ogift, och till barn, till dess de uppnå 21 års ålder eller dessförinnan träda i äktenskap; barn, som vid uppnåendet av 21 års ålder är varaktigt oförmöget till arbete, må dock kunna få fortfara att uppbära pension.

Till grund för familjepensionens beräkning lägges befattningens familjepensionsunderlag, som utgör 300 kronor jämte 20 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Om befattningshavaren kommit så tidigt i tjänst, att 30 för pension beräkningsbara tjänstår kunnat till pensionsåldern intjänas, utgår vid hans frånfälle — oavsett när detta inträffar — hel familjepension. Denna är för änka utan barn lika med familjepensionsunderlagets belopp; finnas dessutom barn, förhöjes pensionen med 40 procent för ett barn och med ytterligare 10 procent för varje barn därutöver. Efterlämnas endast barn, utgör pensionen för ett barn halva familjepensionsunderlaget, för två barn hela underlaget, och för tre barn underlaget, ökat med 40 procent; äro barnen fler än tre, tillkommer för varje ytterligare barn 10 procent av underlaget. Har befattningshavaren inträtt i tjänst så sent, att han ej till pensionsåldern kunnat intjäna 30 tjänstår, erhålla de efterlevande i allmänhet avkortad pension, som efter försäkringstekniska regler bestämmes i förhållande till det antal tjänstår, som kunnat till pensionsåldern intjänas.

Om befattningshavare avgår före pensionsåldern utan att erhålla genast börjande tjänstepension, har den vid hans sedermera timande frånfälle efterlämnade familjen rätt till försäkringstekniskt beräknad avkortad pension, svarande mot de avgifter, som hunnit erläggas.

Liksom i fråga om tjänstepension erfordras jämväl i fråga om familjepension, att viss engångsavgift av huvudmannen betalas, om befattningshavare vid den tidpunkt, då årsavgifter börja erläggas till pensionsanstalten, överskridit 30 års ålder och föregående tjänstgöring skall tillgodoräknas i pensionshänseende. Engångsavgiften kan av huvudmannen få inlevereras till pensionsanstalten medelst annuiteter under högst 30 år. Huvudmannen äger rätt att genom löneavdrag, som beräknas av pensionsanstalten, uttaga ersättning av befattningshavaren för hela engångsavgiften för familjepension, men befattningshavaren kan erhålla befrielse (helt eller delvis) från dessa löneavdrag, varvid engångsavgiften i motsvarande mån nedsättes, men även familjepensionsrätten minskas i förhållande till bortfallen engångsavgift.

Härefter har pensionsanstalten upptagit till behandling vissa i samband med införandet av familjepensionering för polismän stående särskilda frågor och därvid anfört i huvudsak följande:

Familjepensionsrätt i pensionsanstalten torde skäligen böra göras valfri för polisman, som vid de nya bestämmelsernas ikraftträdande redan anmälts till tjänstepensionsrätt i anstalten. Dylik befattningshavare bör få inom viss tid, förslagsvis ett halvt år, anmäla om han önskar familjepensionsrätt eller icke; dock att sålunda undantagen befattningshavare icke bör vara fritagen från delaktighet i familjepensionshänseende längre än han kvarstår i samma befattning.

Vid tjänstepensionsavgiftens beräkning förutsattes, att befattningshavarna i genomsnitt skulle komma att anställas och vinna inträde i pensionsanstalten vid 24 à 25 års ålder. Om samma antagande nu göres i fråga om familjepensionsavgiften, kan med tillämpning av de för pensionsanstalten gällande, genom kungörelse den 23 april 1920 (nr 167) fastställda försäkringstekniska grunderna beräknas, att en årsavgift av ungefär 14.5 procent av familjepensionsunderlaget skulle täcka kostnaden för familjepensionsrätten, om avgiften erlägges under befattningshavarens hela tjänstetid. Avgiftssatsen torde lämpligen avrundas till 15 procent. Familje-

pensionsavgiften bör, i enlighet med vad som inom pensionsanstalten är regel, helt ankomma på befattningshavaren att bestrida.

Enligt de allmänna bestämmelserna regleras familjepensionens belopp av det antal tjänstår, som den avlidne vid frånfället räknade, tillika med, om han avled i tjänst eller efter avgång med genast börjande förtidspension, det antal år, som kunnat ytterligare intjänas, om han fått tjänstgöra till pensionsåldern. De allmänna bestämmelserna innehålla ej några särskilda stadganden om tjänstårsberäkning för familjepension, utan för sådan pension tillgodoräknas samma tjänstår, som allmänt få medräknas vid tjänstepensions bestämmande. Då nu familjepensionsrätt införes för de till anstalten anslutna befattningshavarna vid polisväsendet, skulle — om särskilda föreskrifter ej lämnas — nämnda förhållanden medföra, att dessa befattningshavare finge, utan särskild avgift, i familjepensionshänseende tillgodoräkna sig jämväl de år, för vilka delaktigheten i anstalten avsett allenast tjänstepension. Pensionsanstalten föreslår därför ett övergångsstadgande av innebörd att tid, för vilken för befattningshavare vid polisväsendet erlagts avgift till pensionsanstalten blott för tjänstepension, må vid bestämmande av familjepensionsbelopp medräknas allenast i den mån i enlighet med § 9 i reglementet erlägges engångsavgift för familjepension.

I detta sammanhang vill pensionsanstalten även beröra en annan tjänstårsberäkningsfråga. Jämlikt § 83 i reglementet må vid bestämmande av genast börjande tjänstepensions belopp befattningshavare vid polisväsendet kunna tillgodoräknas tjänstår jämväl för den tid, han efter fyllda 20 år i en följd innehaft icke ordinarie befattning vid polisväsendet, därest denna befattning i avseende å tjänstgöringens art och omfattning finnes svara mot eller vara jämförbar med den, för vilken pension skall åtnjutas, samt befattningshavaren icke samtidigt haft annan polisbefattning, som medför rätt till pension. Pensionsanstalten finner sig ej — särskilt med hänsyn till att nämnda tjänstårsberäkning medgives utan att några avgifter härför erläggas vare sig av huvudmannen eller av befattningshavaren — hava skäl att föreslå en utvidgning av denna för tjänstepensioneringen avsedda bestämmelse till att gälla jämväl familjepensioneringen.

Beträffande befattningshavare, som utan att erhålla genast börjande invalid- eller sjukpension, avgår ur tjänst före pensionsåldern, gäller i pensionsanstalten den grundregeln, att, om avgången ej föranletts av befattningens indragning, befattningshavaren härvid bibehåller allenast den tjänste- och familjepensionsrätt, som svarar mot de avgifter, han själv haft att erlägga under den tilländalupna tjänstetiden. För den i anstalten delaktiga polispersonalen gäller emellertid — detta i anslutning till ett allmänt stadgande i 4 § av förordningen den 6 juni 1925 (nr 172) med vissa bestämmelser angående befattningshavares vid polisväsendet rätt till lön och pension m. m. — den särbestämmelsen, att förtidsavgången befattningshavare alltid skall hava rätt till uppskjuten tjänstepension, beräknad ej blott på grundval av den avgift, som ålegat befattningshavaren personligen, utan även på den övriga delen av den efter närmare angivna försäkringstekniska regler beräknade avgift, som är erforderlig för täckande av pensioneringskostnaden. Detta beräkningssätt tillämpas beträffande andra personalgrupper allenast för det fall, att avgången ur tjänst är föranledd av befattningens indragning. Enär emellertid i fråga om polismäns rätt till familjepension ej finnes något allmänt stadgande, analogt med åsyftade i nyssnämnda förordning den 6 juni 1925 intagna tjänstepensionsbestämmelse, finner sig pensionsanstalten sakna anledning att för de i anstalten delaktiga polismännen föreslå någon särbe-

stämmelse i fråga om beräkningn av familjepensionen i händelse av befattningshavarens förtidsavgång.

I samband med antagandet av lagen om polisväsendet i riket beslöts, att staten skulle påtaga sig $^1/_3$ av kostnaden för pensionering av den grupp av befattningshavare vid polisväsendet, som kunde anslutas till statens pensionsanstalt. På grund härav har i § 88 anstaltens reglemente införts ett stadgande om att staten erlägger $^1/_3$ av förekommande engångsavgift jämlikt § 9 mom. 1 i reglementet (engångsavgift för retroaktiv tjänstårsberäkning för befattningshavare). Att staten jämväl skulle bestrida $^1/_3$ av engångsavgift för familjepension kan emellertid ej ifrågasättas, och § 88 bör därför nu ändras därhän, att av stadgandet framgår, att detsamma gäller allenast tjänstepension.

Å familjepensioner från statens pensionsanstalt utgår för närvarande dyrtidstillägg av statsmedel, men anstalten anser sig ej böra föreslå, att sådant skall utgå jämväl å pension till polismans efterlevande, detta med hänsyn till, bland annat, att dyrtidstillägg i allmänhet ej synes utgå å de löner, som ligga till grund för bestämmande av tjänstepensionsunderlagens och därmed även familjepensionernas belopp.

Slutligen har pensionsanstalten upptagit till behandling frågan om införande av möjlighet till familjepensionering i anstalten jämväl av andra befattningshavare vid polisväsendet än dem, som vunnit delaktighet i pensionsanstalten i tjänstepensionshänseende. Detta spörsmål kunde enligt pensionsanstaltens förmenande begränsas till att avse frågan, huruvida enbart familjepensionsrätt skulle kunna medgivas befattningshavare, för vilka möjlighet till tjänstepensionsrätt i anstalten funnes men ej begagnades. Till en dylik anordning ställde sig anstalten av flera skäl betänksam. Anslutningen skulle icke bliva obligatorisk, varför det kunde befaras, att anstalten skulle tillföras ett urval av delägare, som i riskhänseende vore sämre än genomsnittet, en omständighet som svårligen kunde kompenseras genom höjda avgifter eller andra dylika åtgärder. En sådan särskild familjepensionering vore även i formellt hänseende förbunden med vissa svårigheter, då bestämmelserna om familjepensionsrätt i anstaltens reglemente anknutits till tjänstepensionsvillkoren, vilka emellertid kunde vara ganska växlande för polismännen, då deras tjänstepensionering ej vore enhetligt ordnad. Anstalten ville slutligen framhålla, att enligt dess åsikt något mera trängande behov av en särskild anordning med enbart familjepensionering för polismän ej gärna kunde förefinnas, om den i anstalten förefintliga tjänstepensioneringen nu förbundes med familjepensionering. Något önskemål om en dylik anordning förelåge ej, pensionsanstalten veterligt, från någon annan grupp av befattningshavare. Om verkligen något behov därav förefunnes för polispersonalen, torde väl detta särskilt vara betingat av att för nuvarande befattningshavare tjänstepensioneringen ordnats på annat sätt än genom pensionsanstalten, men i sådant fall vore behovet av övergående art, enär ju för efterträdarna till dessa befattningshavare den föreslagna kombinerade tjänste- och familjepensioneringen kunde anlitas. Pensionsanstalten funne på grund av det anförda, att staten i pensionshänseende tillräckligt sörjt för befattningshavarna vid polisväsendet, om kombinerad tjänste- och familje-

pensionering för dem anordnades i anstalten, och ansåge sig därför icke kunna tillstyrka införandet av jämväl möjlighet till enbart familjepensionering.

I utlåtande den 18 december 1937 har *statskontoret* i huvudsak tillstyrkt pensionsanstaltens förslag. Statskontoret har dock ställt sig tveksamt mot pensionsanstaltens förslag, att dyrtidstillägg av statsmedel icke skulle utgå till efterlevande efter befattningshavare vid polisväsendet och framhållit, att dessa pensionstagare därigenom komme i särställning i förhållande till övriga pensionstagare vid anstalten.

Med hänsyn till den omfattning, vari städer ävensom köpingar, vilka själva bekosta erforderlig polispersonal — sålunda polisdistrikt, som icke kunna för sina befattningshavare vinna delaktighet i statens pensionsanstalt — själva vidtagit anordningar för beredande av familjepensionsrätt för polispersonalen, synas mig särskilda åtgärder från statsmakternas sida icke påkallade för familjepensionsfrågans ordnande inom dessa distrikt. *Departementschefen.*

Vad däremot beträffar den till över 1,300 ordinarie befattningshavare uppgående personalen vid polisdistrikten på landsbygden, vilka distrikt kunna i statens pensionsanstalt förvärva delaktighet i tjänstepensionshänseende för befattningshavarna, synes ordnad familjepensionering förekomma endast undantagsvis. På sätt i ärendet framhållits måste det anses såsom ett önskemål, att personalen i dessa distrikt mer regelmässigt förvärvar familjepensionsrätt. För vinnande av detta syfte torde viss statens medverkan vara erforderlig. En lämplig väg synes vara att, i enlighet med pensionsanstaltens förslag, den nuvarande pensioneringen i anstalten utsträckes till att omfatta även familjepensionering. Enär delaktigheten i statens pensionsanstalt i och för sig är frivillig, skulle härav icke följa skyldighet för polisdistrikten att ordna familjepensionering för sin personal. Innebörden av den förordade omläggningen skulle vara, att polismans anslutning till pensionsanstalten för framtiden icke skulle få avse allenast tjänstepensionsrätt utan alltid måste omfatta även familjepensionsrätt. Detta skulle även gälla beträffande av landsting anställd polispersonal.

Med tillämpning av vad nu föreslagits skulle sannolikt med tiden familjepensionering bliva genomförd i sådan utsträckning bland landsbygdens polispersonal, att särskild bestämmelse om skyldighet att tillförsäkra personalen familjepensionsrätt icke torde påkallas. Med hänsyn härtill och på av pensionsanstalten anförda skäl finner jag mig icke böra förorda ytterligare åtgärder för beredande av familjepensionsrätt för nu omförmälda polispersonal.

Mot vad pensionsanstalten anfört i fråga om den närmare utformningen av den av mig sålunda tillstyrkta anordningen har jag icke något att erinra utom vad angår förslaget, att dyrtidstillägg icke skulle få åtnjutas å familjepensionen. Statskontoret har ställt sig tveksamt till detta förslag och framhållit, att polispersonalens efterlevande härigenom skulle komma i särställning i förhållande till andra familjepensionstagare. För egen del har jag

icke heller kunnat finna en dylik undantagsbestämmelse tillräckligt motiverad, utan anser jag, att dyrtidstillägg bör utgå även å dessa familjepensioner.

Det torde böra ankomma å Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, vidtaga de författningsändringar, som erfordras för genomförande av vad jag här förordat. Ändringarna synas böra träda i kraft den 1 juli 1938.

3. Delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet.

Hovkapellets ordinarie personal skall för såväl tjänste- som familjepension tillhöra »Kungl. hovkapellets pensionsinrättning (understödsförening)», vars stadgar fastställts av socialstyrelsen. Stadgarna innehålla i huvudsak följande:

Envar, som vid hovkapellet erhåller ordinarie befattning av i stadgarna närmare angivet slag och är svensk medborgare, är skyldig inträda i pensionsinrättningen. Delägarna äro uppdelade i två delägareklasser, av vilka den första klassen består av förste och andre kapellmästare samt den andra klassen omfattar övriga delägare. För de båda klasserna gälla olika pensions- och avgiftsbelopp.

Tjänstepension utgår antingen såsom egenpension eller såsom förtidspension. Egenpensionen, som närmast motsvarar ålderspension inom det statliga pensionsväsendet, tillkommer delägare, som uppnått 50 års ålder och tillhört pensionsinrättningen minst 25 år. Den, som enligt kontrakt mot årlig lön antagits till extra tjänstgörande i hovkapellet och sedermera blir delägare i inrättningen, må tillgodoräkna dylik extra tjänstgöring som delägartid under förutsättning, bland annat, att motsvarande årsavgift jämte ränta erlägges. Om någon delägare lämnar hovkapellet, innan han uppfyllt villkoren för pension, må han — om han uppfyller vissa förutsättningar i avseende å längden av delägarskapet — efter styrelsens medgivande kvarstå i inrättningen mot erläggande av vederbörliga avgifter och med rätt att efter uppnådda 50 levnadsår och 25 delägarår tillträda pension. Efter den, som avgår från sin befattning vid hovkapellet utan att tillträda pension och icke kvarstår i pensionsinrättningen, utgår emellertid under vissa villkor begravningshjälp (1,600 kronor i första och 1,200 kronor i andra delägarklassen). Egenpensionens storlek beror på det antal tjänstår i hovkapellet delägaren kan tillgodoräkna, därvid som ytterligare villkor gäller, att tjänsteåren skola vara minst 10. Såsom framgår av nedan intagen tabell växlar pensionsbeloppet i förhållande till antalet tjänstår, och utgår högsta pension, då antalet tjänstår utgör minst 25. Emellertid gäller beträffande egenpensioneringen, att första delägarklassen har allenast ett och andra delägarklassen allenast 28 pensionsrum, varför högst 29 delägare kunna samtidigt åtnjuta egenpension. Om intet pensionsrum finnes ledigt, då delägare blir berättigad till egenpension, måste han invänta uppkomsten av sådan ledighet. Rätt till förtidspension tillkommer delägare, som genom sjukdom eller olycks-

fall blivit varaktigt oförmögen till arbete och som vid sin därav orsakade avgång ur tjänsten räknar minst 10 delägarår och icke senare än vid uppnådda 30 levnadsår vunnit inträde i pensionsinrättningen, med möjlighet dock för av nämnda anledning avgången delägare, som innehar mindre antal delägarår än 10, att under vissa förutsättningar återbekomma erlagda avgifter helt eller delvis. Förtidspensionen är till storleken beroende av antalet delägarår i pensionsinrättningen och utgår, på sätt nyss åberopade tabell utvisar, med högsta belopp vid minst 25 delägarår.

Familjepension tillkommer med vissa begränsningar med hänsyn till tidpunkten för äktenskapets ingående delägares änka och barn av äktenskaplig börd, därvid regelmässigt fordras, att delägaren vid sin död tillhört pensionsinrättningen minst 10 år. Änka äger uppbära pension så länge hon lever ogift och barn till dess det uppnått 18 års ålder. Familjepensionens storlek är beroende av det antal år, varunder mannen eller fadern tillhört inrättningen och beräknas med utgångspunkt från i nedanstående tabell angivna belopp. Dessa grundbelopp utgå då den avlidne efterlämnat allenast änka eller ock — då änka ej finnes — två eller flera pensionsberättigade barn. Änka jämte ett eller flera pensionsberättigade barn äger uppbära med 50 procent förhöjt pensionsbelopp. Familjepension till ett ensamt barn utgår med hälften av de i tabellen angivna beloppen.

Från och med år 1929 hava å de i tabellen angivna pensionsbeloppen till samtliga pensionstagare utgått procentuella *tillägg,* vilka bestritts *dels* av medel, som av de sammanlagda egenpensionsbelopp, som enligt stadgarna

Tabell, utvisande enligt stadgarna för hovkapellets pensionsinrättning utgående pensionsbelopp:

	1:a klassen kr.	2:a klassen kr.
Egenpension efter minst:		
10 tjänstår	1,600	1,200
15 »	1,733	1,333
20 »	1,867	1,466
25 »	2,000	1,600
Förtidspension efter minst:		
10 delägarår	1,200	900
15 »	1,466	1,133
20 »	1,732	1,366
25 »	2,000	1,600
Familjepension efter minst:		
10 delägarår	600	450
15 »	720	540
20 »	840	630
25 »	960	720

må högst utgå, inbesparats genom att pensionsberättigad delägare kvarstår i tjänst och under denna tid icke äger uppbära pension, *dels* av överskott å till förmån för pensionsinrättningen två gånger årligen anordnade recettföreställningar å kungl. teatern, *dels ock* av s. k. konsertavgifter, utgående för hovkapellets biträde utom tjänsten vid offentliga musiktillställningar. Med anlitande av dessa inkomster utgick under år 1937 pensionstillägg å 11 procent med tillhopa 6,072 kronor, motsvarande för högsta egenpension i andra delägareklassen 176 kronor. Härjämte har av lotterimedel, som av Kungl. Maj:t alltsedan år 1931 anvisats med 10,000 kronor för år, utgått förbättring av egen- och förtidspensionerna. Denna pensionsförbättring har fördelats lika bland pensionärerna och uppgick år 1937 till 361 kronor 45 öre. Sammanlagt har alltså egenpensionär i andra klassen med högsta pension senast uppburit en årlig pension av 2,137 kronor 45 öre.

Storleken av *begravningshjälp* efter delägare, som avlidit, innan han blivit pensionsberättigad, är beroende av antalet delägarår vid dödsfallet och huruvida pensionsberättigade efterlevande finnas. Beloppen framgå av följande uppställning:

Begravningshjälpen utgör, där delägaretiden varat	i 1:a klassen kr.	i 2:a klassen kr.
mindre än 10 år	1,600	1,200
minst 10 men ej 15 år samt pensionsberättigad efterlevande finnes	800	600
minst 10 men ej 15 år utan att pensionsberättigad efterlevande finnes	2,000	1,600
minst 15 år samt pensionsberättigad efterlevande finnes	500	400
minst 15 år utan att pensionsberättigad efterlevande finnes	2,400	2,000

Efter delägare, som tillträtt pension, utgår begravningshjälp med 500 kronor i första och 400 kronor i andra delägarklassen.

Till pensionsinrättningen skall delägare erlägga dels *inträdesavgift* med 1,600 kronor i första klassen och 1,200 i andra klassen dels ock *årsavgift,* vilken senare uppgår till 180 kronor i första klassen och 144 kronor i andra klassen.

Beträffande antalet delägare och pensionärer i hovkapellets pensionsinrättning ävensom pensionsinrättningens ekonomiska ställning torde få lämnas följande ur den år 1938 avlämnade förvaltningsberättelsen hämtade uppgifter.

Den 1 januari 1938 utgjorde antalet delägare 84, inberäknat tjänstepensionärer. Tjänstepensionernas belopp utgjorde under år 1937 sammanlagt 47,889 kronor, pensionstillägg icke inberäknade. Antalet från inrättningen pensionsberättigade änkor var vid 1938 års ingång 18, till vilka under år 1937 utbetalats sammanlagt 11,970 kronor, bortsett från pensionstillägg.

Inrättningens inkomster och utgifter under år 1937 samt tillgångar vid samma års slut utgjorde:

Inkomster.

Räntor			kronor	69,624: 88
Delägarnes bidrag: inträdesavgifter	kronor	1,638: 28		
årsavgifter	»	6,924: —	»	8,562: 28
Statsanslag			»	5,000: —
Anslag av lotterimedel för pensionstillägg			»	10,000: —
Recettmedel			»	3,452: 96
Konsertavgifter			»	500: —
Besparade pensioner			»	5,133: 50
Extra inkomster: kursvinst å obligationer			»	267,057: 60
av gästspel m. m.			»	631: 11
		Summa	kronor	369,962: 33.

Utgifter.

Pensioner:				
egenpension	kronor	46,800: —		
familjepension	»	11,970: —		
förtidspension	»	1,088: 83	kronor	59,858: 83
Pensionstillägg:				
egenpensionärer	kronor	14,198: 32		
familjepensionärer	»	1,353: —		
förtidspensionärer	»	520: 68	»	16,072: —
Begravningshjälp			»	800: —
Kursförlust å obligationer			»	5: —
Förvaltningskostnader:				
hyra för kassalokalen	kronor	500: —		
avlöningar	»	4,935: —		
expenser	»	1,190: 53	»	6,625: 53
		Summa	kronor	83,361: 36.

Tillgångar.

Kassabehållning	kronor	0: 63
Å checkräkning	»	118: 58
Å uppsägningsräkning	»	1,828: 86
Å kapitalräkning	»	53,911: 72
Utlånta medel: mot inteckningar i fast egendom	»	130,000: —
mot namnsäkerhet	»	495: —
Räntebärande obligationer	»	1,670,923: 33
Premieobligationer:		
5 st. Teaterbyggnadskonsortiets av 1893	»	40: —
Upplupna, ej förfallna räntor	»	9,989: 07
Inventarier	»	50: —
Summa	kronor	1,867,357: 19.

I tillgångarna ingående räntebärande obligationer äro upptagna till inköpsvärdet. Nuvarande börsvärde utgör omkring 1,780,000 kronor.

Staten har i viss utsträckning bidragit till kostnaderna för ifrågavarande pensionering. Sålunda har sedan en följd av år under elfte huvudtiteln uppförts anslag till Bidrag till kungl. hovkapellets pensionsinrättning, under senare år utgående med 5,000 kronor. Vidare erhöll inrättningen år 1919 av

lotterimedel i runt tal 440,000 kronor, varjämte alltsedan år 1931 av lotterimedel utgått förut omförmält bidrag å 10,000 kronor för år till förbättring av tjänstepensionerna.

Hos Kungl. Maj:t hava *hovkapellets medlemmar* i en den 22 april 1937 dagtecknad skrift hemställt om åtgärder för åvägabringande av förbättrade pensionsförhållanden och därvid, med förmälan att hovkapellets pensionsinrättning från svenska personalpensionskassan (S. P. P.) emottagit anbud angående pensionskassans övertagande av hovkapellets pensionering, hemställt att nödiga medel måtte anvisas för genomförande av en sådan anordning. För ändamålet erfordrades, att S. P. P. — utöver pensionsinrättningens samtliga tillgångar — erhölle ett engångsbelopp å omkring 340,000 kronor. Dessutom måste för pensioneringen erläggas betydligt höjda pensionsavgifter, till vilka kungl. teatern såsom arbetsgivare borde bidraga med omkring 50,000 kronor för år.

Styrelsen för kungl. teatern hemställde i yttrande den 27 april 1937 om bifall till den av hovkapellets medlemmar gjorda framställningen och anförde därvid i huvudsak följande:

Enligt styrelsens mening är det av allra största vikt för kungl. teaterns verksamhet, att pensionsfrågan för hovkapellet en gång för alla löses på ett för dess medlemmar tillfredsställande sätt. För närvarande har styrelsen med hänsyn till de låga pensionerna och med hänsyn till att pensionsrum icke ens finnas tillgängliga för medlemmar, vilka för länge sedan uppnått pensionsåldern, måst tillgripa den ur konstnärlig synpunkt synnerligen beklagliga åtgärden att överflytta äldre pensionsmässiga hovkapellister från ordinarie stat till befattningar på extra stat, vilka senare egentligen äro avsedda såsom rekryteringsbefattningar för yngre musiker. Härigenom har den nödvändiga föryngringen av hovkapellet alldeles måst upphöra, vilket som lätt inses är en stor olägenhet och innebär en allvarlig fara för operaverksamheten.

Teaterrådet tillstyrkte i utlåtande den 9 juni 1937 åtgärder för slutgiltig lösning av hovkapellets pensionsfråga.

Sedan Kungl. Maj:t genom remiss den 14 juni 1937 anbefallt statens pensionsanstalt att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ny pensionsordning för hovkapellet genom anstaltens övertagande av hovkapellets pensionsinrättnings tillgångar och förbindelser, har pensionsanstalten med utlåtande den 19 oktober 1937 överlämnat utredning och förslag, varom nyss nämnts. Pensionsanstalten har i detta utlåtande tillstyrkt, att pensionsanstalten skulle, mot övertagande av hovkapellets pensionsinrättnings tillgångar och förbindelser, omhändertaga pensioneringen av hovkapellets medlemmar och deras efterlevande, och därvid anfört följande:

De nuvarande pensionsförhållandena för befattningshavarna vid hovkapellet kunna enligt pensionsanstaltens mening icke anses tillfredsställande främst på den grund, att pensionsbeloppen icke stå i skälig relation till befattningshavarnas avlöningsförmåner samt att rätten till s. k. egenpension är beroende av tillgången till lediga pensionsrum. Pensionsanstalten finner därför en omorganisation av pensioneringen motiverad.

Skola vid en sådan omorganisation, såsom torde hava förutsatts, pensionerna bringas att någorlunda motsvara inom annan statsunderstödd pensionering i allmänhet ifrågakommande pensionsbelopp, måste man räkna med avsevärda pensionskostnader utöver dem, som kunna bestridas av den nuvarande pensionsinrättningens samlade fonder, nu utgående statsbidrag samt framtida bidrag av befattningshavarna. Då arbetsgivaren — kungl. teaterns aktiebolag — icke lärer kunna utan särskilda tillskott för ändamålet gälda merkostnader av den storleksordning, varom fråga blir, kan en rationell omorganisation av pensioneringen icke genomföras med mindre ökade statliga bidrag till pensionskostnaderna i en eller annan form ställas till förfogande. Det torde härvid kunna förutsättas, att staten får helt fullgöra de avgiftsbetalningar, som vid en omorganisation kunna komma att åvila huvudmannen.

Det har ifrågasatts, att pensioneringen skulle överlåtas på svenska personalpensionskassan (SPP). Detta skulle medföra bland annat, att pensionsbeloppen och därmed pensionskostnaderna bleve beroende ej endast av de löner, som vid pensioneringens början anmälts till kassan för pensionsförsäkring, utan jämväl av framtida ändringar av dessa löner. Därigenom kan, särskilt vid en framdeles möjligen inträffande allmän reglering uppåt av de kontraktsenligt bestämda lönerna, en stegring av de årliga avgifterna uppkomma, vilken, därest staten icke förbehåller sig kontroll över pensionskostnaderna genom meddelande av föreskrifter rörande storleken av de pensionsförsäkrade lönerna, kan leda till, att ett med hänsyn till ursprungligen beräknade pensionskostnader avpassat statsbidrag kommer att bliva otillräckligt. Vidare är att märka, att SPP räknar med säkerhetstillägg till avgifterna, varigenom pensionskostnaderna måste bliva något större än vid en statlig pensionering. Enligt pensionsanstaltens mening kan det för övrigt starkt ifrågasättas, huruvida det överhuvud taget är lämpligt att för pensionering av befattningshavare vid en statsunderstödd institution så avsevärda statsbidrag, som här erfordras, tillföras en enskild försäkringsanstalt.

Ur här angivna synpunkter förefaller det vara lämpligare, att pensionsfrågan för befattningshavarna vid hovkapellet löses genom deras inordnande i statens pensionsanstalt, såsom för övrigt skett beträffande det övervägande flertalet andra i statstjänst ej direkt anställda befattningshavare, till vilkas pensionering staten bidrager. Ehuru det med hänsyn till det sätt, varpå det ekonomiska förhållandet mellan staten och kungl. teatern är reglerat, ävensom till anställningsförhållandena för hovkapellets personal kan synas tveksamt, om ett inordnande av hovkapellets pensionsinrättning i statens pensionsanstalt bör ske, innan genom en revision av anstaltens reglemente riktlinjerna för den genom anstalten bedrivna statliga pensioneringsverksamheten klarlagts, vill pensionsanstalten dock icke motsätta sig, att ett sådant inordnande nu sker. I detta sammanhang vill pensionsanstalten erinra om att en motsvarande pensionsordning beträffande hovkapellet tidigare föreslagits av de s. k. centraliseringssakkunniga, vilka i sitt den 3 november 1917 avgivna betänkande II angående det statsunderstödda pensionsväsendets centralisering förutsatte, att hovkapellets medlemmar skulle inbegripas i de av dem föreslagna bestämmelserna rörande statens tjänstemannapensionering.

Pensionsanstalten utgår sålunda i det följande från den förutsättningen, att pensionsrätt beredes befattningshavarna vid hovkapellet i statens pensionsanstalt.

Enligt från hovkapellet inhämtade upplysningar äro där anställda 54 ordinarie och 15 extra befattningshavare. I fråga om de senare, vilka äro hänförda till en särskild lönegrupp (12), har uppgivits, att anställningsformen är densamma som för de ordinarie befattningshavarna, att befattningshavarna

normalt kunna förutsättas vinna befordran till ordinarie anställning samt att de benämnas extra huvudsakligen till åtskillnad från de befattningshavare, som äro förpliktade att tillhöra den nuvarande pensionsinrättningen. Vid sådant förhållande finner pensionsanstalten anledning föreligga att, såsom förutsatts i det av SPP uppgjorda pensionsförslaget samt i centraliseringssakkunnigas förenämnda betänkande, låta pensioneringen omfatta såväl ordinarie som s. k. extra befattningshavare.

Tidigare har deltagandet i pensioneringen varit obligatoriskt för de befattningshavare vid hovkapellet, vilka varit tillerkända pensionsrätt. En omorganisation i syfte att åvägabringa en rationell pensionering bör ej rimligen föranleda ett frångående av denna princip. Pensionsanstalten utgår alltså ifrån att befattningshavarna skola vara *skyldiga att tillhöra anstalten* och att sålunda, i likhet med vad som förut gäller för vissa veterinärer och läkare, vad i § 5 reglementet för pensionsanstalten stadgas om reglering av befattning icke skall äga tillämpning, oaktat minimiårsavlöning ej är författningsenligt fastställd.

I förevarande fall, där lönerna grunda sig på uppsägbara individuella kontrakt mellan arbetsgivaren och den anställde, kan *tjänstepensionsunderlaget* vid obligatorisk delaktighet ej rimligen bestämmas till viss del av avlöningen och sålunda tillåtas variera med denna. Detta skulle nämligen medföra, att statens pensionskostnader bleve beroende av nämnda löner, över vilka staten icke torde hava någon direkt kontroll. Till undvikande härav bör tjänstepensionsunderlagets belopp till siffran fastställas i pensionsanstaltens reglemente.

I avseende å löneställning äro samtliga befattningshavare utom två kapellmästare för närvarande fördelade på 12 lönegrupper med slutlöner varierande mellan 5,169 och 8,152 kronor. Till vissa av dessa lönegrupper äro hänförda ett stort antal befattningar — ända till 11 — med olika benämningar. Att under sådana förhållanden genom meddelande av invecklade föreskrifter söka genomföra en differentiering i avseende å tjänstepensionsunderlagen finner pensionsanstalten ej lämpligt. Bortsett från de båda kapellmästarna, vilka stå utanför lönegruppsindelningen och intaga en särställning i lönehänseende, synes därför ett för samtliga befattningshavare gemensamt tjänstepensionsunderlag böra reglementsenligt fastställas.

För att erhålla en utgångspunkt för bestämmande av ett sådant tjänstepensionsunderlag har pensionsanstalten undersökt storleken av befattningshavarnas nuvarande medelslutlön. Vid denna undersökning hava uteslutits de s. k. extra befattningshavarna, vilka i allmänhet hava att motse befordran till ordinarie anställning efter en jämförelsevis begränsad tid. För de ordinarie befattningshavarna, kapellmästarna ej inräknade, har nämnda medelslutlön befunnits utgöra så gott som exakt 6,600 kronor. Å lönerna lära dyrtidstillägg icke utgå. Räknar man med att i lönen ingår ett belopp, motsvarande dyrtidstillägg med 10 procent, utgör den för sådant tillägg reducerade medelslutlönen 6,000 kronor. Denna lön motsvarar nära slutlönen (6,048 kronor) å s. k. G-ort i lönegrad B 16 enligt den för civila statstjänstemän gällande löneplanen. För manliga tjänstemän i denna lönegrad (inom hovkapellet synes endast en kvinnlig befattningshavare vara anställd) utgör tjänstepensionsunderlaget enligt civila tjänstepensionsreglementet 3,240 kronor. På grund härav vill pensionsanstalten förorda, att det gemensamma tjänstepensionsunderlaget i förevarande fall bestämmes till 3,300 kronor. Familjepensionsunderlaget blir därvid 960 kronor enligt de allmänna bestämmelserna i pensionsanstaltens reglemente.

Till jämförelse må framhållas, att motsvarande underlag är för ordinarie manlig lärare vid musikaliska akademien 4,200 kronor och för musikdirektör

vid armén 3,036 kronor samt att tjänstepensionsunderlaget för manlig musiklärare vid allmänt läroverk synes kunna väntas bliva bestämt till 3,924 kronor.

För de båda kapellmästarna, vilkas årslöner utgöra 19,000 respektive 12,000 kronor, torde tjänstepensionsunderlaget böra bestämmas till 6,000 kronor eller det högsta nu inom pensionsanstalten förekommande. Familjepensionsunderlaget skulle därvid bliva 1,500 kronor.

Pensionsåldern anser pensionsanstalten böra bestämma till 60 år. Samma pensionsålder har förutsatts i det av SPP avgivna pensionsförslaget och lämnats utan erinran av såväl teaterstyrelsen som befattningshavarna. Jämväl centraliseringssakkunniga föreslogo på sin tid en pensionsålder av 60 år. Med hänsyn bland annat till möjligheten att upprätthålla hovkapellets konstnärliga standard synes det dock erforderligt att bereda befattningshavare möjlighet att komma i åtnjutande av genast börjande tjänstepension vid en tidigare ålder, dock ej före uppnådda 55 levnadsår, därest han frivilligt avgår på grund av minskad arbetsförmåga eller av teaterstyrelsen uppsäges.

Det *för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår* bör enligt pensionsanstaltens mening bestämmas till 30. Visserligen talar den omständigheten, att medelåldern för anställning vid hovkapellet i fråga om nuvarande befattningshavare är så låg som 25½ år, för en skärpning av kravet på intjänta tjänstår. Men då enligt uppgift medelåldern för avgång med pension under senaste tiden utgjort omkring 56 år, vilket tyder på att man har att motse avgång med förtidspension i relativt stor utsträckning, samt medelanställningsåldern kan väntas komma att stiga, torde sådan skärpning icke vara motiverad.

I likhet med vad i allmänhet gäller inom pensionsanstalten i fråga om befattningshavarnas *årliga avgifter,* synas dessa avgifter i förevarande fall böra bestämmas så, att tjänstepensionsavgiften utgör omkring ⅓ av den årsavgift, som enligt de för anstalten gällande beräkningsgrunderna kan antagas erforderlig för täckande av tjänstepensionskostnaden, samt familjepensionsavgiften hela den årsavgift, som kräves för familjepensionskostnadens bestridande. Tillämpas denna regel i förevarande fall och antages anställningsåldern till 27 år, blir tjänstepensionsavgiften omkring 5 procent av tjänstepensionsunderlaget och familjepensionsavgiften omkring 16 procent av familjepensionsunderlaget. Att ålägga huvudmannen avgiftsskyldighet synes icke påkallat, enär sådan skyldighet icke torde kunna av honom fullgöras utan hjälp av statsbidrag för ändamålet.

Därest pensioneringen ordnas på ovan angivet sätt, böra tydligen de bestämmelser, som reglera densamma, utan inskränkning tillämpas å de befattningshavare, som vinna anställning i med pensionsrätt förenad befattning vid hovkapellet efter tidpunkten för bestämmelsernas ikraftträdande, vilken tidpunkt här antagits till den 1 juli 1938. För befattningshavare, som redan innehava anställning vid ikraftträdandet, bliva däremot vissa övergångsbestämmelser erforderliga.

Sålunda torde de av sistnämnda befattningshavare, vilka vunnit delaktighet i hovkapellets pensionsinrättning, böra beredas tillfälle att, därest de så önska, efter särskild anmälan bliva bibehållna vid de dem enligt hittills gällande stadgar för pensionsinrättningen tillerkända förmånerna och i samband därmed helt undantagas från tillämpningen av de nya pensionsbestämmelserna. Detta synes nödvändigt med hänsyn till att de nya pensionsvillkoren icke förutsatts innefatta samtliga tidigare bestämda förmåner (exempelvis begravningshjälp). Vidare böra undantagas de befattningshavare, som före ikraftträdandet överskridit den nya pensionsåldern (60 år).

I överensstämmelse med de grunder, som vid pensionsreglering inom det

statsunderstödda pensionsväsendet i allmänhet tillämpas, torde de sålunda undantagna befattningshavarna (jämte en f. d. befattningshavare, vilken är expektant till ledigt pensionsrum, ävensom en i pensionsinrättningen frivilligt kvarstående f. d. befattningshavare) böra i stort sett bibehållas vid tidigare för dem gällande pensionsvillkor. Dock vill pensionsanstalten i fråga om dessa befattningshavare föreslå, att rätten att komma i åtnjutande av egenpension blir oberoende av föreskrift om pensionsrum, att de pensionsförhöjningar, som nu utgå i form av andel i särskilt bidrag av lotterimedel och såsom procentuellt pensionstillägg, tillhopa omkring 500 kronor för varje tjänstepensionär, bliva fastställda för framtiden samt att familjepensionsbeloppet oberoende av tiden för befattningshavares död fastställes till vad som ungefär motsvarar maximibeloppet enligt stadgarna för pensionsinrättningen jämte därå belöpande pensionstillägg av 80 kronor för år enligt 1936 års grunder. Å dessa förmåner bör enligt pensionsanstaltens mening dyrtidstillägg icke utgå.

De nyss avsedda pensionstilläggen synas böra tillkomma jämväl de vid ikraftträdandet redan pensionerade befattningshavarna ävensom då förefintliga familjepensionstagare, vilka uppenbarligen även böra undantagas från tillämpningen av de nya pensionsbestämmelserna.

De befattningshavare, som vunnit anställning vid hovkapellet före ikraftträdandet av de nya pensionsbestämmelserna och icke undantagas från deras tillämpning, kunna av kostnadsskäl icke rimligen komma i åtnjutande av fulla pensionsförmåner i vad de kunna anses belöpa på tiden före ikraftträdandet. Skälig inskränkning av pensionsrätten för dessa befattningshavare synes lämpligen kunna åvägabringas genom reduktion i fråga om rätt att räkna tjänstår för föregående anställningstid. Valet av reduktionsregel måste bliva mer eller mindre godtyckligt. Uppenbarligen bör dock reduktionen göras större för de s. k. extra befattningshavarna, vilka icke hava bidragit till bildandet av de fonder, som förutsättas komma att övertagas av pensionsanstalten i samband med omorganisationen av pensioneringen, än för de ordinarie befattningshavarna, vilka utom en avsevärd inträdesavgift haft att till den nuvarande pensionsinrättningen erlägga årliga avgifter under den tid de tillhört densamma. Pensionsanstalten har utgått ifrån att de ordinarie befattningshavarna tillgodoräknas $^2/_3$ och de extra $^1/_2$ av föregående anställningstid samt att erforderliga engångsavgifter för sådan tjänstårsberäkning skola anses hava blivit erlagda i och med överlämnandet av pensionsinrättningens tillgångar.

Det synes skäligen böra tillses, att vid pensionsfall pensionsförmånerna för befattningshavare, som tidigare varit delägare i hovkapellets pensionsinrättning, icke — frånsett dyrtidstillägg — avsevärt understiga de förmåner, som i liknande fall skulle utgått till vid äldre villkor bibehållna befattningshavare och deras efterlevande. Pensionsanstalten får därför i fråga om förstnämnda befattningshavare föreslå, att genast börjande tjänstepension ej må understiga 2,000 kronor samt att beloppet av familjepensionsunderlaget, om befattningshavare avlider under det han kvarstår i tjänst eller sedan han avgått med genast börjande tjänstepension, ej må understiga det pensionsbelopp, som föreslagits för änka efter vid äldre villkor bibehållen befattningshavare.

Förslag till tillägg till reglementet för statens pensionsanstalt för reglering av ovan angivna pensionsvillkor har utarbetats inom anstalten. Då dessa pensionsvillkor i vissa avseenden äro av säregen art, kunna befattningshavarna svårligen inordnas under något av nuvarande kapitel IV—IX. Pensionsanstalten har därför förutsatt, att hovkapellets befattningshavare skola hänföras till ett särskilt kapitel X.

Därest ifrågavarande pensionering överlåtes på statens pensionsanstalt,

bliva särskilda statsbidrag för ändamålet icke erforderliga, varför nu utgående bidrag till hovkapellets pensionsinrättning å sammanlagt 15,000 kronor kunna indragas. Däremot kommer av sådant överlåtande betingad ökning av anstaltens pensionsförbindelser att, i den mån den ej täckes av de från pensionsinrättningen övertagna tillgångarna samt framtida befattningshavaravgifter, förorsaka en ökning av pensionsanstaltens fondbrist, varjämte ifrågakommande dyrtidstillägg å pensionerna föranleda en successivt ökad belastning av statsanslagen till sådana tillägg.

För utredande av storleken av nämnda fondbristökning har med ledning av från hovkapellet införskaffade personaluppgifter inom anstalten verkställts beräkning av kapitalvärdena av ifrågakommande pensionsförbindelser. Vid dessas beräkning hava tillämpats, i fråga om tjänstepensionsförbindelserna, dödlighetstabellen R 32 och en räntefot av $3^1/_4$ procent samt, i fråga om familjepensionsförbindelserna, de för statens pensionsanstalt gällande beräkningsgrunderna. Beräkningen är hänförd till den 1 juli 1938 och är verkställd under antagande, att förändringar i personalbeståndet på grund av dödsfall icke dessförinnan inträffa. Därjämte har antagits, att endast de befattningshavare, som överskridit 60 års ålder, bibehållas vid förutvarande pensionsvillkor samt att sådana befattningshavare ävensom två förut omnämnda förutvarande befattningshavare komma att hava tillträtt pension.

Pensionsförbindelsernas kapitalvärden hava enligt nu angivna grunder beräknats till följande belopp:

a) nuvarande ordinarie befattningshavares intjänta tjänstepensionsrätt	kronor	830,000
b) desammas intjänta familjepensionsrätt	»	117,000
c) nuvarande egenpensionärers tjänstepensionsrätt	»	705,000
d) desammas familjepensionsrätt	»	100,000
e) nuvarande familjepensionstagares pensionsrätt	»	118,000
f) nuvarande egenpensionärers rätt till begravningshjälp	»	11,000
g) nuvarande extra befattningshavares intjänta tjänstepensionsrätt	»	59,000
h) desammas intjänta familjepensionsrätt	»	9,000
i) nuvarande och framtida befattningshavares ännu ej intjänta tjänstepensionsrätt i den mån den ej täckes av avgifter	»	1,018,000
	eller tillhopa kronor	2,967,000.

Då hovkapellets pensionsinrättnings tillgångar enligt uppgift hava ett värde av omkring 1,920,000 kronor, skulle alltså, därest, såsom pensionsanstalten anser böra ske, dessa tillgångar efter övertagandet fonderas, pensioneringens överflyttande till statens pensionsanstalt föranleda en ökning av anstaltens fondbrist med omkring 2,967,000 — 1,920,000 = 1,047,000 kronor, efter $3^1/_4$ procent motsvarande en årlig ränta av omkring 34,000 kronor.

Den ökade belastningen av dyrtidstilläggsanslagen har beräknats motsvara en årlig ränta av omkring 15,300 kronor.

Uppenbarligen böra vid finansieringen av förevarande pensionering de övertagna tillgångarna icke tagas i anspråk för andra än dem, som kunna anses hava del i desamma, d. v. s. nuvarande pensionstagare och ordinarie befattningshavare. Även om man bortser från dyrtidstilläggsförmånerna, torde härvidlag denna fordran få anses hava blivit uppfylld. Den intjänta pensionsrätten har nämligen för dessa pensionstagare och befattningshavare ett beräknat värde (posterna a—f i förestående sammanställning) av sammanlagt 1,881,000 kronor och det belopp, varmed pensionsinrättningens tillgångar överskjuta detta värde, eller 39,000 kronor, utgör endast en mindre

del av den på nuvarande ordinarie befattningshavare belöpande andelen i det till 1,018,000 kronor beräknade kapitalvärdet av ännu ej intjänt pensionsrätt.

Pensionsinrättningens styrelse har i anledning av statens pensionsanstalts förslag anfört i huvudsak följande:

Då förslaget om ordnandet av pensioneringen för hovkapellets befattningshavare genom anslutning till statens pensionsanstalt, ehuru i vissa avseenden icke fullt så förmånligt för delägarna som förslaget om delaktighet i svenska personalpensionskassan, dock på det hela taget synes tillfredsställande, anser styrelsen förslaget väl ägnat att läggas till grund för pensioneringens ordnande.

Vid granskning av statens pensionsanstalts förslag har styrelsen emellertid funnit anledning till erinringar i några hänseenden.

Vid en tillämpning av de i förslaget upptagna övergångsbestämmelserna skulle i vissa fall pensionsbeloppen för de nuvarande befattningshavare, som ingå på den nya pensionsregleringen, komma att bliva väl låga i förhållande till vederbörandes totala tjänstetid. För att dessa pensioner i någon mån må kunna förbättras, får styrelsen hemställa, att föreskrift meddelas av innehåll, att om summan av den tjänstetid före den 1 juli 1938, som enligt pensionsanstaltens förslag regelmässigt må tillgodoräknas, och den tid, som den 1 juli 1938 återstår till pensionsåldern, icke uppgår till 25 år, må i den mån så erfordras för att uppbringa summan till 25 år tillgodoräknas ytterligare $^1/_3$ av anställningstiden vid hovkapellet före den 1 juli 1938.

Förslaget innehåller bland annat den bestämmelsen, att rätt till genast börjande tjänstepension inträder, även om befattningshavaren, efter att hava uppnått en ålder, som med högst 5 år understiger pensionsåldern, i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga frivilligt avgår eller av huvudmannen uppsäges. Denna pension skulle emellertid komma att utgå med ett i förhållande till full pension avsevärt avkortat belopp. Då denna omständighet måhända i vissa fall skulle verka till hinder för sådan nyrekrytering av hovkapellet, som för upprätthållande av dess konstnärliga standard skulle varit erforderlig, vill styrelsen framhålla såsom ett önskemål, att i dessa fall av avgång efter uppnådda 55 års ålder förtidspension vid pensionsålderns uppnående finge utbytas mot den pension, som skulle hava tillkommit vederbörande, om han till pensionsåldern kvarstått i tjänst.

Vad angår den, som före uppnående av 55 års ålder av kungl. teatern uppsäges, utan att vara berättigad till genast börjande pension, skulle han enligt reglementet icke erhålla annan pensionsförmån än uppskjuten tjänstepension, grundad blott på de avgifter, som beräknats hava erlagts av befattningshavaren själv. Då det med hänsyn till de konstnärliga fordringar, som måste ställas på medlem av hovkapellet, kan tänkas, att kungl. teatern anser sig böra uppsäga någon hovkapellist, innan han fyllt 55 år, bör åt denne, om hans tjänstetid ej varit alltför kort, skäligen beredas bättre pensionsförmån än som motsvarar blott hans egna avgifter. Detta skulle kunna ske genom ett stadgande att, om någon, utan att vara berättigad till genast börjande tjänstepension, avgår från tjänsten på grund av uppsägning från kungl. teaterns sida, skall, därest han kan räkna minst 10 tjänstår, uppskjuten pension för honom beräknas, som om avgången skett på grund av tjänstens indragning. Ett liknande stadgande är i § 82 av anstaltens reglemente meddelat i fråga om befattningshavare vid polisväsendet.

Även i ett annat hänseende vågar styrelsen hemställa, om ej en viss jämkning i förslaget kunde vidtagas, nämligen i fråga om nuvarande pensionärer ävensom dem av nuvarande delägare eller dessas änkor, som komme att till-

träda pension enligt de gamla bestämmelserna. Visserligen har styrelsen sig bekant, att statliga pensionsregleringar i allmänhet icke beröra dem, som tidigare pensionerats. Men för hovkapellet hava pensionerna varit så exceptionellt låga, att styrelsen anser det vara med billighetens krav överensstämmande, om även nuvarande pensionärer finge någon förbättring i pensionen. Såsom ytterligare skäl härför torde kunna åberopas dels att nuvarande pensionstagare bli uteslutna från den möjlighet till pensionsförbättring, som måhända kunde, därest pensionsinrättningen fått bestå, hava tillkommit dem genom andel i uppkommet överskott, och dels att dessa äldre delägare genom uppoffrande extra arbete, vid konserter och tillfälliga musiktillställningar, bidragit till ökade inkomster för pensionsinrättningen och därför kunna anses, även frånsett av dem erlagda avgifter, hava viss andel i det hopsamlade kapital, som nu skulle till statens pensionsanstalt överlämnas. Enklast torde en sådan förbättring kunna åvägabringas genom att dyrtidstillägg finge utgå på de belopp, som enligt statens pensionsanstalts förslag skulle tillkomma dem. Även med sådant tillägg skulle deras årliga pensionsförmåner ej stiga högre än till omkring 2,900 kronor för en f. d. kapellmästare, omkring 2,430 kronor för övriga egenpensionärer, omkring 1,300 kronor för en kapellmästaränka och omkring 1,000 kronor för de andra änkor, som åtnjuta full pension, vilka belopp måste anses, även de, mycket låga för personer i motsvarande ställning.

Slutligen vill styrelsen framhålla, att några pensionärer befinna sig i särskilt ogynnsam ställning. Till följd av vissa egendomligheter i hittills gällande bestämmelser hava två egenpensionärer, F. Trobäck och T. Bierne, icke kunnat få fulla pensionsbeloppet, 1,600 kronor, utan fått stanna vid 1,333 kronor för Trobäck och 1,200 kronor för Bierne; och vidare hava, på grund av det mycket ovanliga förhållandet, att änkepensionen i viss mån gjorts beroende av den avlidne mannens tjänstetid, fyra änkor icke kunnat få fullt pensionsbelopp, 720 kronor, utan fått nöja sig med respektive 450, 540, 630 och 630 kronor.

Det synes styrelsen billigt och rättvist, om i sammanhang med den förestående pensionsregleringen dessa av säregna förhållanden betingade avvikelser från det normala pensionsbeloppet kunde rättas till.

På grund av vad sålunda anförts får styrelsen hemställa, att statens pensionsanstalts föreliggande förslag måtte av Kungl. Maj:t godkännas med de jämkningar, som av styrelsen nu ifrågasatts.

Slutligen får styrelsen anmäla, att pensionsinrättningens delägare vid extra sammanträde den 11 november 1937 enhälligt förklarat sig instämma i vad styrelsen här anfört.

Styrelsen för kungl. teaterns aktiebolag har i utlåtande den 11 januari 1938 tillstyrkt statens pensionsanstalts föreliggande förslag med den av pensionsinrättningens styrelse föreslagna ändringen i fråga om pensionsförhållandena för befattningshavare, som avgår mellan 55 och 60 års ålder.

Statskontoret har den 23 februari 1938 avgivit utlåtande i ärendet och därvid anfört följande:

Det av befattningshavarna vid hovkapellet framförda kravet på förbättrade pensionsförhållanden finner statskontoret värt beaktande. De pensioner, som enligt stadgarna för hovkapellets pensionsinrättning tillförsäkras befattningshavarna, kunna nämligen icke anses stå i skälig relation till deras löneförmåner, vartill kommer att det icke med full säkerhet kan antagas, att den nuvarande pensionsordningen allt framgent lämnar erforderlig trygghet för pensioneringens vidmakthållande.

Genom föreliggande båda förslag, som innebära en avveckling av nuvarande hovkapellets pensionsinrättning och införandet av en ny pensionsordning genom befattningshavarnas anslutning till statens pensionsanstalt, respektive svenska personal-pensionskassan, skulle befattningshavarnas pensionsförhållanden komma att anpassas efter vissa mera regelmässigt gällande grunder. I bägge fallen förutsättes, att pensioneringskostnaderna i vad det gäller tjänstepensionerna skulle komma att i väsentlig omfattning åvila staten.

Vid valet mellan de bägge förslagen har statskontoret på skäl, som framhållits i statens pensionsanstalts utlåtande, obetingat ansett sig böra förorda det av anstalten framlagda förslaget. Utöver vad anstalten i angivet hänseende uttalat, vill statskontoret framhålla, att staten genom ifrågavarande befattningshavares anslutning till statens pensionsanstalt blir mer oförhindrad att ordna pensioneringen på sätt den finner ändamålsenligt. Några principiella betänkligheter mot anslutningen till anstalten synas enligt statskontorets mening knappast behöva ifrågakomma, då kungl. teaterns verksamhet sedan gammalt åtnjutit årliga direkta statsanslag för sin verksamhet.

Vad angår de av statens pensionsanstalt föreslagna pensioneringsbestämmelserna har statskontoret icke funnit anledning till annan erinran än att desamma inrymma ett stadgande om befrielse för huvudmannen — kungl. teaterns aktiebolag — att erlägga avgifter för tjänstepensioneringen. Anstalten har ansett det icke vara påkallat att ålägga huvudmannen avgiftsskyldighet, enär sådan skyldighet icke torde kunna av honom fullgöras utan hjälp av statsbidrag för ändamålet. Av principiella skäl och under erinran tillika att statens anslag till kungl. teaterns verksamhet till huvudsaklig del anvisas av lotterimedel finner statskontoret för sin del övervägande skäl tala för att kungl. teaterns aktiebolag ålägges den betalningsskyldighet, som eljest i allmänhet åvilar till anstalten ansluten huvudman.

Pensionsanstalten har framhållit, att de befattningshavare, som vunnit anställning vid hovkapellet före ikraftträdandet av de föreslagna nya bestämmelserna och icke undantagas från deras tillämpning, av kostnadsskäl icke rimligen kunna komma i åtnjutande av fulla pensionsförmåner i den mån förmånerna kunna anses belöpa på tiden före ikraftträdandet. Anstalten har därför ifrågasatt en inskränkning av rätten för nämnda befattningshavare att tillgodoräkna före ikraftträdandet förfluten anställningstid på så sätt att ordinarie befattningshavare finge räkna endast två tredjedelar av dylik anställningstid och extra befattningshavare endast hälften. Den mera begränsade tillgodoräkningsrätten för de extra befattningshavarna har motiverats med att dessa tidigare icke lämnat bidrag till sin tjänstepensionering.

Styrelsen för hovkapellets pensionsinrättning har i sitt yttrande över pensionsanstaltens förslag på denna punkt gjort gällande, att pensionsbeloppen för de nuvarande befattningshavarna skulle vid en så begränsad tillgodoräkningsrätt, som av pensionsanstalten ifrågasatts, bliva väl låga i förhållande till vederbörandes totala tjänstetid. Styrelsen hemställer därför, att befattningshavare, varom nu är fråga, skall, därest han med den föreslagna tillgodoräkningsrätten vid pensionsåldern icke uppnår 25 år, medgivas tillgodoräkna ytterligare en tredjedel av anställningstiden före de nya bestämmelsernas ikraftträdande eller med andra ord hela ifrågavarande anställningstid.

Av principiella skäl och under framhållande av att den av statens pensionsanstalt föreslagna pensionsordningen, på sätt av anstalten visats, under alla omständigheter medför väsentliga kostnader för statsverket, finner sig statskontoret icke kunna tillstyrka bifall till styrelsens förevarande hemställan.

Styrelsen för hovkapellets pensionsinrättning har vidare ifrågasatt, att

tjänstepensionen skulle tillmätas efter mera förmånliga grunder än dem pensionsanstalten föreslagit dels i vissa fall vid avgång efter uppnådd 55 års ålder med rätt till förtidspension dels ock i vissa fall vid avgång före nämnda ålder med rätt till uppskjuten pension. Då enligt pensionsanstaltens förslag i nu angivna avseenden skulle gälla i anstaltens reglemente för liknande fall fastställda regler respektive allmänna huvudregler, måste statskontoret med hänsyn härtill och till konsekvenserna avstyrka bifall till de av styrelsen för pensionsinrättningen här gjorda yrkandena. Av liknande skäl måste statskontoret jämväl avstyrka ett tillgodoseende av styrelsens önskemål, att pensionsfyllnad beredes vissa pensionärer, vilka vid tillämpning av stadgarna för pensionsinrättningen icke kommit i åtnjutande av fulla pensionsförmåner. Statskontoret vill i detta sammanhang erinra, att till hovkapellets förfogande torde i fortsättningen komma att stå vissa fondmedel, vilka, såvitt ämbetsverket har sig bekant, torde kunna tagas i anspråk för beredande av särskilda understöd åt pensionärer i förekommande ömmande fall.

Enligt pensionsanstaltens förslag skulle de nuvarande pensionärerna och de av de nuvarande delägarna eller dessas änkor, som komma att erhålla pension enligt de gamla bestämmelserna, tillförsäkras icke blott den stadgeenliga pensionen utan även ett årligt belopp, som ungefärligen motsvarade vad som under senare år utgått såsom pensionsförhöjning eller pensionstillägg. Å sålunda garanterade förmåner skulle dyrtidstillägg dock ej utbetalas. Pensionsinrättningens styrelse har hemställt, att dyrtidstillägg måtte av billighetsskäl få utgå jämväl i dessa fall. Då jämlikt kungörelserna nr 252/1927 och 253/1927 dyrtidstillägg eljest utgår till samtliga f. d. befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens pensionsanstalt, ävensom till deras familjepensionsberättigade änkor och barn, vill statskontoret icke motsätta sig, att jämväl här omnämnda, till hovkapellets pensionsinrättning för närvarande anslutna komma i åtnjutande av denna förmån efter det pensionsinrättningen inordnats i statens pensionsanstalt.

Beträffande pensionsförhållandena för de i ärendet omförmälda hovkapellisterna Trobäck och Bierne har från hovkapellets pensionsinrättning sedermera överlämnats en promemoria av följande innehåll:

Anledningen till att pensionärerna F. Trobäck och T. Bierne uppbära endast reducerad pension hänför sig till att i de nuvarande, år 1925 fastställda stadgarna för hovkapellets pensionsinrättning egenpensionernas belopp gjorts beroende av antalet tjänstår i hovkapellet, vilket innebär en avvikelse från tidigare stadgar, enligt vilka egenpensionen helt berodde av antalet delägarår. Genom att pensionsinrättningen år 1919 av lotterimedel tillfördes omkring 440,000 kronor kunde vid 1925 års reglering av pensionsbeloppen de då utgående pensionerna höjas för samtliga egenpensionärer i andra delägarklassen till nuvarande högsta belopp eller 1,600 kronor för år. Trobäck och Bierne, som båda avgått ur hovkapellet före år 1925 men då ännu icke förvärvat 25 delägarår, vilket fordras för pension enligt såväl nya som gamla stadgarna, blevo berättigade till pension, Trobäck den 1 juli 1926 och Bierne den 1 november 1929. Då emellertid Trobäcks tjänstår uppgingo till 15 men ej 20 och Biernes till 10 men ej 15, kunde enligt de nya stadgarna, vilka icke innehålla någon för dem gällande övergångsbestämmelse, Trobäck icke erhålla högre pension än 1,333 kronor och Bierne 1,200 kronor. Frågan om förhöjning av dessa pensioner har länge varit på tal inom pensionsinrättningen men icke blivit löst, mycket beroende på att spörsmålet ansetts böra bringas ur världen i samband med blivande allmän reglering av hovkapellets pensionsförhållanden. Enligt det av SPP av-

givna anbudet skulle också Trobäck och Bierne hava kommit i åtnjutande av samma pensionsbelopp som övriga vid anbudets avgivande befintliga egenpensionärer eller 2,200 kronor för år.

Departementschefen. Såsom i ärendet framhållits äro de nuvarande pensionsförhållandena för befattningshavarna vid hovkapellet ur flera synpunkter otillfredsställande, och en omläggning av pensioneringen måste anses påkallad. Det synes mig även skäligt, att staten, som under en följd av år genom direkta statsanslag och bidrag av lotterimedel givit sitt stöd åt den nuvarande pensionsinrättningens verksamhet, lämnar sin medverkan till den nyordning av pensionsförhållandena, som sålunda bör ske. Beträffande formen för denna nyordning, i samband med vilken nyssnämnda pensionsinrättning förutsättes komma att upphöra, har från hovkapellets sida först framförts tanken på anslutning till svenska personalpensionskassan och statens medverkan härtill genom beviljande av bidrag av lotterimedel med belopp av betydande storlek. En lösning av pensionsfrågan enligt denna linje har avstyrkts av de hörda ämbetsverken och torde icke böra ifrågakomma. Däremot synes det i ärendet föreliggande förslaget om beredande åt befattningshavarna vid hovkapellet av delaktighet i statens pensionsanstalt innebära en framkomlig väg för pensionsfrågans ordnande. En anslutning till pensionsanstalten torde ur principiella synpunkter icke behöva möta hinder, och då de av pensionsanstalten i dess utlåtande ifrågasatta villkoren för dess övertagande av hovkapellets pensionsinrättning synas mig innebära en i stort sett godtagbar och för medlemmarna tillfredsställande lösning av det föreliggande pensionsspörsmålet, vill jag tillstyrka, att förslag förelägges riksdagen om pensioneringens ordnande enligt dessa riktlinjer.

Beträffande den närmare utformningen av de regler, som böra gälla för pensioneringen av hovkapellets befattningshavare efter deras inordnande i statens pensionsanstalt, ansluter jag mig i huvudsak till pensionsanstaltens förslag. Vad pensionsinrättningens styrelse erinrat mot förslaget synes mig emellertid böra föranleda jämkningar däri i nedan angivna hänseenden.

Sålunda finner jag det av styrelsen för pensionsinrättningen framförda önskemålet i fråga om tjänstårsberäkningen för ordinarie befattningshavare, som vunnit anställning vid hovkapellet före ikraftträdandet av de nya pensionsbestämmelserna och bliva underkastade dessa bestämmelser, vara förtjänt av tillmötesgående. Omförmälda önskemål innebär, att för nämnda befattningshavare delägaretiden i hovkapellets pensionsinrättning skulle för beräkningen av pensionen från statens pensionsanstalt få, i den mån så erfordras för uppbringande av sammanlagda antalet tjänstår till 25, tillgodoräknas i sin helhet och icke — såsom enligt pensionsanstaltens förslag — med allenast två tredjedelar. Med hänsyn till den omfattning, vari staten i regel deltager i kostnaden för engångsavgift vid retroaktiv tillämpning av anstaltens reglemente i samband med nya gruppers inordnande i anstalten, och storleken av de tillgångar, som tillföras statens pensionsanstalt vid övertagandet av hovkapellets pensionsinrättning, synes mig skäligt, att tillgodoräkning medgives nu avsedda befattningshavare i den ökade utsträckning, styrelsen

för pensionsinrättningen sålunda ifrågasatt. Enligt vad jag inhämtat skulle ett medgivande av angiven innebörd äga betydelse allenast för 7 à 8 befattningshavare.

Beträffande de båda hovkapellisterna Trobäck och Bierne, vilka för närvarande åtnjuta avkortad pension, vill jag med hänsyn till i fråga om dem föreliggande särskilda omständigheter tillstyrka, att de genom övergångsbestämmelse bliva tillförsäkrade samma pension som övriga nuvarande egenpensionärer eller 2,100 kronor för år.

I likhet med pensionsinrättningens styrelse finner jag vidare billighetsskäl tala för att dyrtidstillägg efter pensioneringens överflyttande till statens pensionsanstalt bör få åtnjutas jämväl å efter äldre grunder bestämda pensioner jämte därå belöpande tillägg. Statskontoret har ej heller gjort erinran mot styrelsens hemställan i denna del.

Med hänsyn till vad statskontoret därom anfört finner jag mig icke kunna biträda pensionsinrättningens styrelses förslag om särskild, förmånlig beräkning i vissa fall av uppskjuten pension. Emellertid bör vid beräkning av sådan pension för befattningshavare, som vid tiden för pensioneringens överflyttande på statens pensionsanstalt upptagas i anstalten, hänsyn tagas till den omständigheten att, såsom pensionsanstalten framhållit, engångsavgifter för retroaktiv tjänstårsberäkning äro att anse såsom i viss utsträckning erlagda i och med överlämnandet av pensionsinrättningens tillgångar.

På av statskontoret anförda skäl anser jag lämpligast, att kungl. teaterns aktiebolag skall hava att erlägga på huvudmannen belöpande andel av tjänstepensionsavgiften. Denna andel torde böra bestämmas till 5 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Såsom förutsättning för genomförandet av statens pensionsanstalts förslag gäller, att hovkapellets pensionsinrättnings samtliga tillgångar skola överlämnas till staten och ställas under statens pensionsanstalts förvaltning. Hos riksdagen torde utverkas bemyndigande för Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse om statens övertagande av pensionsinrättningen ävensom utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet och meddela de beslut i övrigt, som må föranledas av övertagandet.

De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1938.

Slutligen må anmärkas, att efter statens pensionsanstalts övertagande av pensioneringen av befattningshavarna vid hovkapellet icke vidare är erforderligt, att bidrag till denna pensionering — såsom hittills under en följd av år varit fallet — anvisas under elfte huvudtiteln.

Under åberopande av vad sålunda under punkterna 1—3 anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad jag i det föregående förordat,

dels utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för vissa sjukgymnaster ävensom angående

familjepensionsrätt i pensionsanstalten för vissa befattningshavare vid polisväsendet,

dels ock träffa överenskommelse om statens övertagande av kungl. hovkapellets pensionsinrättning ävensom utfärda bestämmelser angående delaktighet i statens pensionsanstalt för befattningshavare vid hovkapellet och meddela de beslut i övrigt, som må föranledas av övertagandet.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att proposition till riksdagen skall avlåtas av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Folke Ericson.

387575. Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1938.